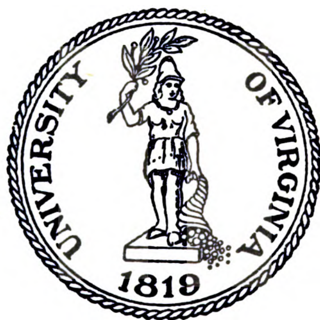

UNIVERSITY OF VIRGINIA
1819

GUNNLAUGS SAGA ORMSTUNGU

BÚIÐ HEFIR TIL PRENTUNAR
GUÐNI JÓNSSON

REYKJAVÍK
BÓKAVERZLUN SIG. KRISTJÁNSSONAR

HERBERTSPRENT REYKJAVÍK 1934.

Formáli.

Gunnlaugs saga er til í tveimur skinnhandritum. Annað þeirra er meðal hinna íslenzku skinnhandrita í Konungsbókhlöðunni í Stokkhólmi, nr. 18, 4to, ritað á síðara hluta 14. aldar. Í því sama handriti er einnig seinni hluti Heiðarvíga sögu, það er eigi glataðist af henni í brunanum mikla í Khöfn 1728. Handrit þetta er hið elzta og bezta, sem til er af sögunni, enda hefir það verið lagt til grundvallar við flestar útgáfur hennar. Er það í útgáfunum kallað *A*. Hitt skinnhandritið er í Árnasafni í Khöfn, AM 557, 4to, og er ritað á 15. öld; eru í því handriti margar sögur. Niðurlag Gunnlaugs sögu vantar í handritið; sagan endar þar á orðunum: *þann greiða, sem þú vill* (í 11. kap., bls. 43 í þessarri útgáfu). Þetta handrit er kallað *B* í útgáfunum. Auk þess eru til mörg pappírshandrit af sögunni, en þau eru öll runnin frá þessum tveimur skinnhandritum og hafa því ekkert sjálfstætt gildi.

Texti beggja handritanna er í meginatriðum hinn sami, og er því auðsætt, að þau eru bæði runnin frá sama frumriti. Margir leshættir eru þó mismunandi, en venjan er sú, að A hefir réttara og frumlegra texta, og sést það bezt, þar sem aðrar heimildir eru

til samanburðar, svo sem um mannanöfn. Að vísu getur út, af því brugðið, en oflangt mál yrði það hér að sýna þetta með dæmum. Hins vegar verður að geta um mismun handrita í upphafi sögunnar, þar sem A hefir alllangar málsgreinir, sem vantar alveg í B. Er þar fyrst að telja yfirskrift sögunnar, þar sem hún er talin eftir sögn Ara fróða. Það fær með engu móti staðizt, að Gunnlaugs saga í sinni núverandi mynd geti verið Ara verk, og mæla þar í gegn jafnt innri rök sem ytri. Sennilegast er, að þessi ummæli stafi frá þeim, er ritaði A, hvort sem hann hefir sett orðin í því skyni að vekja traust manna á sannleiksgildi sögunnar eða af því að hann hefir sjálfur haldið, að hún væri eftir Ara. — Þar sem verið er að lýsa Þorsteini í 1. kap., er sagt, að hann hafi eigi verið þvílíkur »afreksmaðr um vöxt ok afl sem Egill faðir hans« (bls. 1). Þar bætir A við þessarri klausu um Egil: *»því at svá er sagt af fróðum mönnum, at Egill hafi mestr kappi verit á Íslandi ok hólmgöngumaðr ok mest ætlat af bónda sonum; fræðimaðr var hann ok mikill ok manna vitrastr. Þorsteinn var ok* it mesta afarmenni,« o. s. frv. Þessu er sleppt hér í útgáfunni og er það því tekið hér upp orðrétt. Sömuleiðis vantar í B ummælin um ætt Mýramanna: *Svá segja fróðir menn — þriði Steinþórr á Eyri* (bls. 1—2), að undanskilinni setningunni: »Þorsteinn átti Jófríði Gunnarsdóttur Hlífarsonar,« sem stendur í báðum handritum. Það, sem A hefir hér fram yfir B, er að líkindum viðbót þess, er ritaði A, en ekki úr sögunni, eins og hún var í öndverðu. Viðbótin um ætt Mýramanna er þó svo athyglisverð og bendir á svo mikinn fróðleik, þar á meðal sérstaklega kynni af Egils sögu (smbr. 87. kap.), að eg tók hana upp í texta sögunnar. Enn skal þess

getið, að margir telja fleiri innskot í söguna og nefna þar til þrjú atriði. Hið fyrsta er ummælin um Auðun festargram (»Þessi Auðun — síðar en þetta,« bls. 13); annað um tunguna í Englandi (»Ein var þá tunga — þaðan ættaðr,» bls. 19), og hið þriðja um hin fjölmennustu þing á Íslandi (»Þat hefir it þriðja þing — Heiðarvíg«, bls. 41). En hér gegnir öðru máli en um viðbætur A í upphafi sögunnar, því að öll þessi atriði eru í báðum handritum hennar, en það sýnir, að þau hafa bæði staðið í frumriti þeirra beggja. Eg get því engan veginn fallizt á að telja þetta til seinni viðbóta, enda verða ekki færð fyrir því önnur rök en þau, að þessi atriði séu óþörf fyrir þráð sögunnar og komi ekki við aðalefni hennar. En enginn kann um það að segja, hver smekkur höfundarins var í þessu efni, og sumum þessarra atriða er að minnsta kosti svo háttað, að um það má deila, hvort þau séu óþörf í sögunni.

 Eg skal þá víkja að sögunni sjálfri og minnast á nokkur atriði, er nauðsynlegust eru til þess að glöggva sig á henni. Verður þá fyrst fyrir að athuga heimildir þær, er höfundurinn hefir notað, og hverjar þær eru. Eftir því, sem sagan segir sjálf, hefir hann átt kost á allríkulegum samtímaheimildum, en það eru *vísurnar*. Í sögunni eru 18 vísur og vísubrot eignuð Gunnlaugi, 3 vísur taldar eftir Hrafn, 1 tilfærð eftir Þórð Kolbeinsson úr »kvæði því, er hann orti um Gunnlaug ormstungu,« og 1 vísa eftir Þorkel í Hraundal, síðara mann Helgu. Loks eru 2 draumvísur. Vísur þeirra Gunnlaugs og Hrafns og kvæði Þórðar Kolbeinssonar um Gunnlaug voru auðvitað hinar ágætustu og áreiðanlegustu heimildir, sem kostur var á. En allt veltur þá á því, að vísunnar séu rétt feðraðar, að þær séu ekki ortar síðar

af allt öðrum mönnum eða af höfundi sögunnar sjálfum. Ein af vísum þeim, sem Gunnlaugi eru eignaðar, *Brámáni skein brúna* (20. vísa), er einnig í Kormáks sögu og eignuð þar Kormáki; eru allir á einu máli um það, að það sé réttara. Allar hinar vísurnar í sögunni telur Finnur Jónsson rétt feðraðar (smbr. Den norsk-isl. Skjaldedigtning B, I. 184—89, 195, 203), en aðrir hafa borið birgður á það. Einna lengst í því efni mun Björn M. Ólsen hafa gengið í ritgerð sinni Om Gunnlaugs saga ormstungu (Khöfn 1911). Eftir Gunnlaug telur hann ekki annað en leifarnar af konungakvæðunum, um Aðalráð og Sigtrygg silkiskegg (3. og 6—8. vísu), fyrra helming 19. vísu (hann er einnig varðveittur í Snorra-Eddu) og 13. og 14. vísu. Allar hinar vísurnar, þar á meðal vísur Hrafns og vísuna úr kvæði Þórðar Kolbeinssonar — ummæli sögunnar um það ætlar hann tilbúning einn,— telur hann ýmist mjög grunsamlegar eða víslega falsaðar. Hér er eigi rúm til þess að greina rök hans fyrir þessarri skoðun, né heldur annarra með og móti. Um sumar af vísunum leikur allmikill vafi, en þó held ég, að B. M. Ólsen gengi of langt í því að fordæma þær, því að þess ber að gæta, að margar þeirra eru úr lagi færðar í handritunum, og má því ekki álykta of mikið af smárímgöllum á þeim; getur þar hæglega verið um afbökun að ræða. Og það bendir líka á, að vísurnar séu allgamlar, hve víða þær eru færðar úr lagi. Enn fremur er það kunnugt af öðrum heimildum (Skáldatali o. fl.), að þeir Gunnlaugur og Hrafn voru skáld, og er engin ástæða til að ætla, að þeirra vísur hafi liðið undir lok og gleymzt fremur en margra annarra samtíðarmanna þeirra. Það er því naumast gerlegt að hafa orð sögunnar að engu um höfunda vísnanna, nema sýnt

verði með veigamiklum rökum, að þær séu yngri. En því fer fjarri, að það sé hægt, þótt líkur megi til finna um sumar þeirra. En hvað sem um það er, er uppistaða sögunnar varðveitt í þeim vísum Gunnlaugs, sem allir eru sammála um, að hann hafi ort; Gunnlaugr fer utan og yrkir um konunga, Aðalráð og Sigtrygg; hann elskar Helgu ina fögru og er óðgjarn að eiga hana, en hún verður kona Hrafns og Gunnlaugur sér aldrei glaðan dag eftir það. Út af henni hefst svo fjandskapur milli þeirra (»rýgr vas alin at rógi fira börnum«). Vilji maður taka allar vísur gildar, koma fleiri atburðir til greina: Orðahnippingar við hirðmanninn (6. kap.), viðureign Gunnlaugs við mann, sem vildi halda fyrir honum fé hans (7. kap.), orð Gunnlaugs um það, að hann hafi lofað að heimsækja 3 konunga og 2 jarla (7. kap.), úrskurður Gunnlaugs um það, hvor væri meiri Sigurður jarl eða Eiríkur jarl (8. kap.), spá hans um það, að Hrafn mundi ekki ná ástum Helgu, því að hann sjálfur hefði áður oftsinnis notið faðmlaga hennar (smbr. frásögn 4. kap.); Aðalráður konungur tefur fyrir útkomu Gunnlaugs (smbr. 10. kap.), hólmganga Hrafns og Gunnlaugs á alþingi (11. kap.) og hinn síðasti bardagi þeirra á Dinganesi, þar sem Gunnlaugur fellir Grím og Ólaf, áður en hann berst við Hrafn. Loks er síðasta vísan, sem segir frá andláti Helgu. Flest helztu atvik sögunnar eru því varðveitt í vísunum og þó að menn vilji draga eitthvað frá vegna grunsamlega vísna, verður þó aldrei svo langt gengið, að aðalefni sögunnar verði eigi eftir.

Jafnframt vísunum og í sambandi við þær hafa varðveitzt *munnlegar sagnir*, er orðið hafa höfundi sögunnar smíðarefni í frásögn sína, er hann hefir lagað í hendi sér og fellt saman, svo sem honum

þótti bezt fara. Þekking hans og fróðleikur hefir verið ærið margháttaður, og kemur það víða fram í sögunni.

Kem eg þá að því að minnast á þær rituðu heimildir, sem ætla má, að höfundurinn hafi þekkt eða stuðzt við. Sagan vísar sjálf til *Laxdœlu,* með þeim hætti, að auðsætt er, að höfundurinn hefir þekkt efni hennar. Í 5. kap. segir svo: »Þessi Auðun vildi eigi útan flytja sonu Ósvífs ins spaka eptir víg Kjartans Ólafssonar, sem segir í Laxdœla sögu, ok varð þat þó síðar en þetta.« Þessi tilvitnun á við frásögn Laxd. 51. kap. Um bein rittengsl getur varla verið að ræða milli sagnanna. Þá nefnir Gunnlaugs saga bæði *Njálsbrennu* og *Heiðarvíg.* Segir sagan, að þing það, er þeir Hrafn og Gunnlaugur börðust, hafi »it þriðja þing verit fjölmennast, annat eptir brennu Njáls, it þriðja eptir Heiðarvíg« (11. kap.). Sýnir þetta ekki annað en það, að höfundur sögunnar hefir þekkt bæði Njálu og Heiðarvíga sögu og verið kunnugt um efni þeirra. Lýsing Þorsteins Egilssonar í 1. kap. minnir allmikið á *Egils sögu,* og B. M. Ólsen telur öldungis vafalaust, að hún sé heimild Gunnlaugs sögu, en skoðun hans er sú, að viðbæturnar í A, sem áður er getið, séu frumlegar í sögunni, og breytir það æði miklu, því að àhrif frá Egils sögu eru einmitt greinilegust í viðbótunum. Finnur Jónsson telur sögurnar öldungis óháðar hvor annarri. Sönnu næst hygg eg það, að ekki sé um bein áhrif að ræða, heldur óbein, þ. e., að höfundur Gunnlaugs sögu hafi hafi verið kunnugur Egils sögu, og gæti þess ósjálfrátt, einkum í lýsingu Þorsteins. Einnig er vikið að efni Egils sögu í orðum Þorsteins í 5. kap. (bls. 15): »Ek støkkða í brott Steinari, syni Önundar sjóna,« og í svari Gunnlaugs: »Egils nauztu at því, föður þíns.« En þetta sýnir meðal annars

það, að höfundi Gunnlaugs sögu hefir verið kunnugt efni Egils sögu. Sama er líka að segja um ummæli Gunnlaugs um föður sinn við Þorstein: »Eða hvat hefir þú í móti því, er hann deildi kappi við Þorgrím goða Kjallaksson á Þórsnesþingi ok við sonu hans ok hafði einn þat, er við lá?« Frá þessu er sagt í *Eyrbyggja sögu*, 17., kap., og bendir það á, að höfundur Gunnlaugs sögu hafi einnig þekkt hana. Gunnlaugs saga segir einnig nokkuð frá Hallfreði vandræðaskáldi, og er sú frásaga líka í *Hallfreðar sögu*, en þar er Gunnlaugs saga sennilega heimildin. Hins vegar minnir lýsing Gunnlaugs mjög á lýsingu Hallfreðar í sögu hans, og má vera, að þar kenni áhrifa frá Hallfreðar sögu. Þá hefir því og verið haldið fram, að höfundur Gunnlaugs sögu hafi notað *Landnámu* sem heimild (B. M. Ólsen), en samanburður þeirra rita sýnir, að það er mjög ósennilegt. Í Gunnlaugs sögu eru mjög litlar ættartölur og alls ekkert af öðru Landnámuefni. Efni til samanburðar er því harla lítið, og þar sem sögunni og Landnámu ber eigi alstaðar saman, verður með engu móti gert ráð fyrir rittengslum milli þeirra. Má vera, að eg geri síðar nánari grein fyrir þessu efni á öðrum stað.

Hér er eigi tækifæri til að fjölyrða meira um heimildir Gunnlaugs sögu. Ýmis atriði í sögunni minna allmikið á aðrar sögur (smbr. m. a. fyrrnefnda ritgerð B. M. Ólsens, bls. 50—51), en oftast nær er erfitt að skera úr því, hvort þar sé um bein áhrif að ræða eða ekki. Eins og áður er tekið fram, er auðsætt, að höfundur Gunnlaugs sögu hefir verið víða heima og fróðleiksmaður mikill, ekki aðeins á íslenzka fræði, heldur einnig í sögu Norðurlanda og Vesturlanda, þar sem honum er kunnugt um, hverjir

þar áttu ríkjum að ráða á dögum Gunnlaugs ormstungu. Slíkum manni er það ætlanda að hafa lesið öll þau rit, sem hann komst yfir og til voru á hans dögum, auk þess sem hann hefir verið sér úti um alls konar alþýðlegan fróðleik, og er því oft vant að segja, hvaðan honum hefur komið vitneskja um þetta eða hitt.

Tímatal Gunnlaugs sögu verður bezt að miða við utanför Gunnlaugs. Hann fór utan með Auðuni festargram, að því er sagan telur, og var Eiríkur jarl þá kominn til ríkis í Noregi. Utanförin verður því eigi fyrr en um sumarið 1001. Laxdœla saga segir, að Auðun hafi farizt við Færeyjar sama sumar sem Ósvífurssynir voru gerðir sekir um víg Kjartans Ólafssonar, og týndist hvert mannsbarn á skipinu. Samkvæmt tímatali Laxdœlu og annálum er Kjartan veginn 1003 (á fimmta dag páska um vorið). Sama vor urðu Ósvífurssynir sekir á Þórsnesþingi, Auðun vill eigi flytja þá utan, Ósvífur spáir honum hrakfara, og hann ferst síðar um sumarið. Eftir þessu hefir utanför Gunnlaugs orðið annaðhvort sumarið 1001 eða 1002. Nær þessu verður ekki komizt á þenna hátt, en eg skal fyrst um sinn velja hér fyrra árið, eins og Guðbrandur Vigfússon, og fylgja nú hans reikningi (Safn til sögu Íslands I. 438—441). Þegar Gunnlaugur fer utan, er hann 18 vetra, og er eftir því fæddur 983. Veturinn 1001—02 er hann með Aðalráði konungi. Sumarið 1002 heimsækir hann Sigtrygg konung silkiskegg og Sigurð jarl í Orkneyjum. Snemma vors 1003 kemur hann til Ólafs Svíakonungs og hittir þar Hrafn, og fer Hrafn það sumar út til Íslands, en það haust fer Gunnlaugur aftur til Englands og er þar um veturinn 1003—04. Er hann þá búinn að vera 3 vetur erlendis, svo sem ráð var fyrir

gert, en Aðalráður konungur gefur honum ekki fararleyfi fyrr en sumarið eftir, 1005, og kemur hann þá til Íslands um haustið, um það leyti sem brúðkaup þeirra Hrafns og Helgu stendur yfir. Næsta sumar, 1006, ganga þeir á hólm á alþingi, en fara báðir utan um haustið til þess að berjast til úrslita. Veturinn 1006—1007 er Gunnlaugur í Orkneyjum og veturinn eftir með Eiríki jarli í Þrándheimi. Um vorið 1008 berjast þeir Hrafn, og falla báðir.

Við þenna útreikning er sitt hvað að athuga. 1) Af orðum sögunnar virðist helzt að ráða, að utanför Gunnlaugs hafi orðið síðar en hér er gert ráð fyrir. Á þetta benda einkum tímaákvarðanir sögunnar í 5. kap.: »Ok þessu nær urðu þau tíðendi, — — at landit varð allt kristit ok allt fólk hafnaði fornum átrúnaði. Gunnlaugr ormstunga — — var nú ýmist at Borg með Þorsteini eða Illuga föður sínum á Gilsbakka, þrjá vetr, ok var hann þá átján vetra. — — Ok litlu síðar beiddi Gunnlaugr sér fararefna í annat sinn.« Beinast liggur við að álykta af þessu, að utanför Gunnlaugs hafi ekki orðið fyrr en árið 1003. 2) Í Eyrbyggju er sagt frá því, að Gunnlaugur ormstunga hafi verið í liði Borgfirðinga, er Snorri goði fór á hendur þeim. Samkvæmt áreiðanlegum heimildum hefir þessi herferð Snorra orðið vorið 1008, sama vorið sem hann skipti bústöðum við Guðrúnu Ósvífursdóttur. Eftir útreikningnum hér á undan er Gunnlaugur heima sumarið 1006, en eigi hér á landi 1008, en ef af utanför hans er 1003, kemur allt heim. 3) Gunnlaugs saga segir, að þing það, er þeir Hrafn og Gunnlaugur börðust, hafi verið hið þriðja fjölmennasta þing á Íslandi. Á alþingi 1006 er ekki kunnugt um neinn stóran málatilbúnað eða liðssafnað, en á alþingi 1008 sótti Snorri goði Borgfirðinga um

víg Styrs mágs síns, og hefir þá verið mikill liðsafnaður af hvorumtveggjum og þing fjölmennt. Kæmi þetta og allt heim, ef utanför Gunnlaugs væri sett 1003. 4) Samkvæmt tímatali Gunnlaugs sögu, eins og það er reiknað hér að framan, er Sveinn konungur tjúguskegg talinn dáinn eigi síðar en 1004, og er það fyrr en nokkurar aðrar íslenzkar heimildir telja. Flestar telja hann dáinn 1008 eða 1009, en sumar 1005 eða 1006. En sé gert ráð fyrir utanför Gunnlaugs árið 1003, verður dánarár Sveins konungs 1006 og er þá í meira samræmi við aðrar heimildir. Annars hafa allar íslenzkar heimildir farið villt um þetta, því að hið rétta dánarár Sveins konungs er 1014. 5) Sumarið sem hólmgangan varð á alþingi milli Hrafns og Gunnlaugs er sagt, að »Skapti hafði þá *enn* lögsögu.« Hafi þetta gerzt 1006, er það mjög óeðlilega orðað, því að þá var aðeins 3. lögsögumannsár hans, og því ekki búið að endurkjósa hann, en hafi þetta ekki gerzt fyrr en 1008, verða orð sögunnar eðlilegri; þá er 5. lögsögumannsár Skafta og búið að endurkjósa hann einu sinni. Þá mátti vel segja, að hann væri *enn* lögsögumaður.

Af því, sem nú hefir verið talið, virðist utanför Gunnlaugs hafa orðið árið 1003, ef einungis er miðað við tímatal sögunnar sjálfrar, og allar heimildir benda til hins sama — nema Laxdœla. Eftir því verður Gunnlaugur fæddur 985, er erlendis 1003—1007, berst við Hrafn á alþingi 1008, en fall þeirra verður 1010. Sé hins vegar miðað við Laxdœlu, fall Kjartans Ólafssonar og druknun Auðuns festargrams, verður þetta allt 1—2 árum fyrr.

Af því, sem nú hefur verið rakið, virðist rétt að tímasetja einstaka atburði sögunnar á þessa leið:

Fæddur Þorsteinn Egilsson . . . . . . um	950
Fædd Jófriður Gunnarsdóttir . . . . . . »	954
Kvonfang Þorsteins Egilssonar . . . . . »	972
Fædd Helga in fagra	985
Fæddur Gunnlaugur ormstunga	985
Kristnitakan	1000
Utanför Gunnlaugs. Gunnlaugur kemur um haustið til Englands	1003
Gunnlaugur er í Lundúnum um veturinn. Fer um vorið til Dyflinnar og hittir Sigtrygg konung silkiskegg. Fer samsumars til Orkneyja og hittir Sigurð jarl Hlöðvisson. Kemur um haustið til Konungahellu. Utanför Hrafns Önundarsonar	1004
Gunnlaugur er í Skörum með Sigurði jarli um veturinn. Kemur til Uppsala um vorið og hittir Ólaf Svíakonung og Hrafn. Hrafn fer til Íslands um sumarið, en Gunnlaugur til Englands . . .	1005
Gunnnlaugur dvelst með Aðalráði konungi. Andlát Sveins konungs tjúguskeggs að tali sögunnar	1005—1006
Bónorð Hrafns við Helgu á alþingi . . .	1006
Helga er föstnuð Hrafni á alþingi. Aðalráður konungur gefur Gunnlaugi heimfararleyfi eftir mitt sumar. Gunnlaugur fer til Noregs og þaðan heim til Íslands með Hallfreði vandræðaskáldi. Brúðkaup Hrafns og Helgu að veturnóttum	1007
Gunnlaugur er í liði Borgfirðinga móti Snorra goða (Eyrbyggja saga). Þriðja fjölmennast þing á Íslandi. Hólmganga	

þeirra Hrafns og Gunnlaugs á alþingi. Utanför þeirra um haustið 1008
Gunnlaugur er í Orkneyjum en Hrafn í Þrándheimi um veturinn. Gunnlaugur fer til Þrándheims um sumarið 1009
Gunnlaugur er á Hlöðum með Eiríki jarli, en Hrafn í Lifangri vetur annan 1009—1010
Fall þeirra Gunnlaugs og Hrafns um vorið 1010
Illugi svarti heimtar sonarbætur af Önundi á alþingi; gerir aðför að honum um haustið 1011
Hermundur Illugason vegur Hrafn stýrimann í hefnd eftir Gunnlaug 1012

Af beinum tímatalsskekkjum verður á fátt eitt bent. Getið hefir verið um skekkjuna um andlát Sveins konungs tjúguskeggs, en þar er Gunnlaugs saga ekki ein um hituna. Einnig er það rangt, að Galti, bróðir Hallfreðar vandræðaskálds, væri á lífi, er Gunnlaugur kom úr utanför sinni, því að samkvæmt Hallfreðar sögu var Galti veginn eigi síðar en 1001.

Um *aldur* Gunnlaugs sögu eru skoðanir mjög skiptar. Finnur Jónsson telur hana frá lokum 12. aldar, en B. M. Ólsen frá lokum hinnar 13. Mismunur 100 ár. Það er fljótsagt, að eg efast ekki um, að hið síðara takmark sé nær hinu rétta. Þegar þess er gætt, hvað höfundurinn er kunnugur ýmsum heimildum og víðlesinn í fornum fræðum, þá er nær að ætla, að sagan sé fremur seint rituð. Á það bendir einnig hin þroskaða frásagnarlist, sem er þó ekki á hinn bóginn komin út í öfgar ýkjusagnanna, heldur er hófsöm í flestum greinum. Skáldlegur blær er þó á frásögninni á stundum, og »er margt í síðara hluta sögunnar, um einvíg þeirra Hrafns austur á Jamta-

landi, fáheyrt og undarlegt«, eins og Guðbr. Vigfússon segir. Mér virðist Gunnlaugs saga standa á svipuðu stigi og Njála í skáldlegri efnismeðferð, og mættu þær sögur vel vera frá svipuðum tíma, eða frá því kringum 1280. Ekki er til neins að gizka á höfund Gunnlaugs sögu. Það er mjög líklegt, að hann hafi verið af ætt Gilsbekkinga og átt heima í Borgarfirði.

Gunnlaugs saga hefir oftar verið prentuð en nokkur önnur Íslendinga saga. 1. útg., Khöfn 1775, eftir Jón Eiríksson. 2. útg. í Íslendinga sögum II, Khöfn 1847, eftir Jón Sigurðsson. 3. útg. í »Analecta norrœna,« Leipzig 1859, eftir Th. Möbius (2. prentun Leipzig 1877). 4. útg., Christiania 1862, eftir O. Rygh. 5. útg. í Oldnordisk Læsebog, Khöfn 1870, eftir L. F. A. Wimmer (9. prentun Khöfn 1929). 6. útg., Reykjavík 1880, eftir Jón Þorkelsson. 7. útg., Halle 1886, eftir E. Mogk (2. prentun endurbætt Halle 1908). 8. útg. í Einleitung in das Studium des Altnordischen, Hagen 1887, eftir J. C. Poestion. 9. útg., nr. 9 í Íslendinga sögum, Reykjavík 1893, eftir Valdimar Ásmundarson (2. prentun Rvík 1911). 10. útg., Khöfn 1916, eftir Finn Jónsson. Þýdd hefir sagan verið á mörg mál, dönsku, norsku, sænsku, færeysku, þýzku, ensku, frönsku og latínu, og margt verið um hana ritað; vísast um það allt til Halld. Hermannss., Islandica I. Af því, sem ritað hefir verið um söguna síðan sú bók kom út, má einkum nefna ritgerð eftir Finn Jónsson: Hinn síðasti bardagi Gunnlaugs og Hrafns (Skírnir, 1915, bls. 383—88), þar sem hann telur sig hafa fundið staðinn, þar sem þeir börðust, og lýsir honum, og Athugasemd eftir B. M. Ólsen á sama stað. Enn fremur ritgerð eftir síra Einar Friðgeirsson Þingstaðurinn undir Valfelli (Skírnir, 1917, bls. 319—21

og svar eftir Matthías Þórðarson (s, st. bls. 416—19). Um vísurnar hefir Eiríkur læknir Kjerulf ritað Skýringar á vísum Gunnlaugs ormstungu í Lesbók Morgunbl. V (1930), bls. 17—21.

Þessi útgáfa er byggð á útgáfu Finns Jónssonar. (Khöfn 1916), sem er prentuð stafrétt eftir handritum. Er textinn í A lagður til grundvallar, en fáeinir leshættir þó teknir úr B, þegar þeir eru sýnilega réttari. Vísnaskýringarnar hefi eg samið að nýju og reynt að breyta sem minnstu frá því, sem í handritunum stendur. En vísnaskýringar fyrri manna hafa snúizt heldur til mikið um það að »leiðrétta« texta handritanna, gizka á og jafnvel yrkja inn í, ef eitthvað vantaði. Slíkt þykir nú ekki hæfa, enda þótt menn neyðist stundum til að grípa til ágizkana, þegar allt annað þrýtur.

Reykjavík, 3. ágúst 1934.

GUÐNI JÓNSSON.

Saga þeira Hrafns ok Gunnlaugs ormstungu,

eptir því, sem sagt hefir Ari prestr inn fróði Þorgilsson, er mestr frœðimaðr hefir verit á Íslandi á landnámssögur ok forna frœði.

1. Þorsteinn hét maðr, hann var Egilsson Skallagríms sonar, Kveldúlfs sonar hersis ór Nóregi, en Ásgerðr hét móðir Þorsteins ok var Bjarnardóttir. Þorsteinn bjó at Borg í Borgarfirði. Hann var auðigr at fé ok höfðingi mikill, vitr maðr ok hógværr ok hófsmaðr um alla hluti. Engi var hann afreksmaðr um vöxt eða afl, sem Egill faðir hans, en þó var hann it mesta afarmenni ok vinsæll af allri alþýðu. Þorsteinn var vænn maðr, hvítr á hár ok eygr manna bezt. Svá segja fróðir menn, at margir í ætt Mýramanna, þeir sem frá Agli eru komnir, hafi verit menn vænstir, en þat sé þó mjök sundr-

greiniligt, því at sumir í þeiri ætt er kallat at ljótastir menn hafi verit. Í þeiri ætt hafa ok verit margir atgørvismenn um marga hluti, sem var Kjartan Óláfsson pá ok Víga-Barði ok Skúli Þorsteinsson. Sumir váru ok skáldmenn miklir í þeiri ætt: Björn Hítdœlakappi, Einarr prestr Skúlason, Snorri Sturluson ok margir aðrir. Þorsteinn átti Jófríði Gunnarsdóttur Hlífarsonar. Gunnarr hefir bazt vígr verit ok mestr fimleikamaðr verit á Íslandi af búandmönnum, annarr Gunnarr at Hlíðarenda, þriði Steinþórr á Eyri. Jófríðr var átján vetra, er Þorsteinn fekk hennar; hon var ekkja. Hana hafði átt fyrr Þóroddr, son Tungu-Odds, ok var þeira dóttir Húngerðr, er þar fœddisk upp at Borg með Þorsteini. Jófríðr var skörungr mikill. Þau Þorsteinn áttu margt barna, en þó koma fá við þessa sögu. Skúli var elztr sona þeira, annarr Kollsveinn, þriði Egill.

2. Eitt sumar er þat sagt, at skip kom af hafi í Gufuárósi. Bergfinnr er nefndr stýrimaðr fyrir skipinu, norrænn at ætt, auðigr at fé ok heldr við aldr. Hann var vitr maðr. Þorsteinn bóndi reið til skips ok réð jafnan mestu, hver kaupstefna var, ok svá var enn. Austmenn vistuðusk hér ok hvar, en Þorsteinn tók við stýrimanni, fyrir því at hann beiddisk þangat. Bergfinnr var fátalaðr of

vetrinn, en Þorsteinn veitti honum vel. Austmaðrinn hendi mikit gaman at draumum,

Um várit einn dag rœddi Þorsteinn um við Bergfinn, ef hann vildi ríða með honum upp undir Valfell. Þar var þá þingstöð þeira Borgfirðinga. En Þorsteini var sagt, at fallnir væri búðarveggir hans. Austmaðrinn kvezk þat vilja, ok riðu þeir heiman of daginn þrír saman ok húskarl Þorsteins, þar til er þeir koma til bœjar þess, er at Grenjum heitir. Þar bjó einn maðr félítill, er Atli hét; hann var landseti Þorsteins, ok beiddi Þorsteinn Atla, at hann fœri til starfs með þeim ok hefði pál ok reku. Hann gerði svá. Ok er þeir koma upp undir Valfell til búðartóptanna, þá tóku þeir til starfs allir ok fœrðu út veggina. Veðrit var heitt af sólu, ok varð þeim Þorsteini ok Austmanni erfitt. Ok er þeir höfðu út fœrt veggina, þá settisk Þorsteinn niðr ok Austmaðr í búðartóptina, ok sofnaði Þorsteinn ok lét illa í svefni. Austmaðr sat hjá honum ok lét hann njóta draums síns, ok er hann vaknaði, var honum erfitt orðit. Austmaðr spurði, hvat hann hefði dreymt, er hann lét svá illa í svefni. Þorsteinn svaraði: »Ekki er mark at draumum«. Ok er þeir riðu heim um kveldit, þá spyrr Austmaðr enn at, hvat Þorstein hefði dreymt. Þorsteinn svarar: »Ef ek segi þér drauminn, þá skaltu ráða hann sem hann er

til. Austmaðr kvezk á þat hætta mundu. Þorsteinn mælti þá: »Þat dreymði mik, at ek þóttisk heima vera at Borg ok úti fyrir karldurum, ok sá ek upp á húsin, ok á mæninum álpt eina væna ok fagra, ok þóttumk ek eiga ok þótti mér allgóð. Þá sá ek fljúga ofan frá fjöllunum örn mikinn. Hann fló hingat ok settisk hjá álptinni ok klakaði við hana blíðliga, ok hon þótti mér þat vel þekkjask. Þá sá ek, at örninn var svarteygr ok járnklœr váru á honum; vaskligr sýndisk mér hann. Því næst sá ek fljúga annan fugl af suðrætt. Sá fló hegat til Borgar ok settisk á húsin hjá álptinni ok vildi þýðask hana. Þat var ok örn mikill. Brátt þótti mér sá örninn er fyrir var, ýfask mjök, er hinn kom til, ok börðusk þeir snarpliga ok lengi, ok þat sá ek, at hvárumtveggja blœddi; ok svá lauk þeira leik, at sinn veg hné hvárr þeira af húsmæninum, ok váru þá báðir dauðir, en álptin sat eptir hnipin mjök ok daprlig. Ok þá sá ek fljúga fugl ór vestri; þat var valr. Hann settisk hjá álptinni ok lét blítt við hana, ok síðan flugu þau í brott bæði samt í sömu ætt, ok þá vaknaða ek. Ok er draumr þessi ómerkiligr,« segir hann, »ok mun vera fyrir veðrum, at þau munu mœtask í lopti ór þeim ættum, er mér þótti fuglarnir fljúga.« Austmaðr segir: »Ekki er þat mín ætlan,« segir hann, »at svá sé«.

Þorsteinn mælti þá: »Ger af drauminum slíkt er þér sýnisk líkligast ok lát mik heyra.« Austmaðr mælti: »Fuglar þeir munu vera manna fylgjur. En húsfreyja þín er eigi heil, ok mun hon fœða meybarn frítt ok fagrt, ok munu þit unna því mikit; en gögfir menn munu biðja dóttur þinnar ór þeim ættum, sem þér þóttu ernirnir fljúga at, ok leggja á hana ofrást ok berjask of hana ok látask báðir af því efni. Ok því næst mun inn þriði maðr biðja hennar ór þeiri ætt, er valrinn fló at, ok þeim mun hon gipt verða. Nú hefi ek þýddan draum þinn, ok hygg eptir munu ganga.« Þorsteinn svarar: »Illa er draumr ráðinn ok óvingjarnliga,« sagði hann, »ok munt þú ekki drauma ráða kunna.« Austmaðr svarar: »Þú munt at raun um komask, hversu eptir gengr.« Þorsteinn lagði fæð á Austmanninn, ok fór hann á brott um sumarit ok er hann nú ór sögunni.

3. Um sumarit bjósk Þorsteinn til þings ok mælti til Jófríðar húsfreyju, áðr hann fór at heiman: »Svá er háttat,« segir hann »at þú ert með barni, ok skal þat barn út bera, ef þú fœðir meybarn, en upp fœða, ef sveinn er.« Ok þat var þá siðvanði nökkurr, er land var allt alheiðit, at þeir menn, er félitlir váru en stóð ómegð mjök til handa, létu út bera börn sín, ok þótti þó illa gört ávallt. Ok er

Þorsteinn hafði þetta mælt, þá svarar Jófríðr: »Þetta er óþínsliga mælt,« segir hon, »slíkr maðr sem þú ert, ok mun þér eigi sýnask þetta at láta gera, svá auðigr maðr sem þú ert.« Þorsteinn svarar: »Veizt þú skaplyndi mitt,« segir hann, »at eigi mun hlýðisamt verða, ef út af er brugðit.« Síðan reið hann til þings, en Jófríðr fœddi meðan meybarn ákafa fagrt. Konur vildu þat bera at henni, en hon kvað þess litla þörf, ok lét þangat kalla smalamann sinn, er Þorvarðr hét, ok mælti hon: »Hest minn skaltu taka ok leggja söðul á ok fœra barn þetta vestr í Hjarðarholt Þorgerði Egilsdóttur ok bið hana upp fœða með leynd, svá at Þorsteinn verði eigi varr við, ok þeim ástaraugum renni ek til barns þessa, at víst eigi nenni ek, at þat sé út borit. En hér eru þrjár merkr silfrs, er þú skalt hafa at verkkaupi, en Þorgerðr skal fá þér fari vestr þar ok vist um haf«. Þorvarðr gerði sem hon mælti. Síðan reið hann vestr í Hjarðarholt með barnit ok fekk Þorgerði í hendr, en hon lét upp fœða landseta sinn, er bjó inn á Leysingjastöðum í Hvammsfirði. En hon tók Þorvarði fari norðr í Steingrímsfirði í Skeljavík ok vist of haf, ok fór hann þar útan ok er hann nú ór sögunni.

Ok er Þorsteinn kom heim af þingi, þá segir

Jófríðr honum, at barnit er út borit, sem hann hafði fyrir mælt, en smalamaðr var í brott hlaupinn ok stolit í brott hesti hennar. Þorsteinn kvað hana hafa vel gört ok fekk sér smalamann annan. Nú liðu svá sex vetr, at þetta varð ekki víst. Ok þá reið Þorsteinn til heimboðs vestr í Hjarðarholt, til Óláfs pá, mágs síns, Höskuldssonar, er þá þótti vera með mestri virðingu allra höfðingja vestr þar. Þorsteini var vel fagnat sem líkligt var, ok einhvern dag at veizlunni er þat sagt, at Þorgerðr sat á tali við Þorstein bróður sinn í öndvegi, en Óláfr átti tal við aðra menn. En yfir gegnt þeim á bekkinum sátu meyjar þrjár. Þá mælti Þorgerðr: »Hversu lízk þér, bróðir, á stúlkur þessar, er hér sitja gegnt okkr?« Hann svarar: »Allvel,« segir hann, »ok er þó ein fegrst miklu, ok hefir hon vænleik Óláfs, en hvíti ok yfirbragð várt Mýramanna.« Þorgerðr svarar: »Víst er þat satt, er þú segir, bróðir, at hon hefir hvíti ok yfirbragð várt Mýramanna, en eigi vænleik Óláfs pá, því at hon er eigi hans dóttir. »Hversu má þat vera?« segir Þorsteinn, »en þó sé hon þín dóttir.« Hon svarar: »Með sannendum at segja þér, frændi,« kvað hon, »þá er þessi þín dóttir en eigi mín, in fagra mær;« ok segir honum síðan allt sem farit hafði ok biðr hann fyrirgefa sér ok konu sinni þessi afbrigði. Þor-

steinn mælti: »Ekki kann ek ykkr at ásaka um þetta, ok veltr þangat sem vera vill um flesta hluti; ok hafi þit vel yfir slétt vanhyggju mína. Lízk mér svá á mey þessa, at mér þykkir mikil gipta í at eiga jafnfagrt barn; eða hvat heitir hon?« »Helga heitir hon,« segir Þorgerðr. »Helga in fagra,« segir Þorsteinn. »Nú skalt þú búa ferð hennar heim með mér.« Hon gerði svá. Þorsteinn var þaðan út leiddr með góðum gjöfum, ok reið Helga heim með honum ok fœddisk þar upp meðr mikilli virðing ok ást af föður ok móður ok öllum frændum.

4. Í þenna tíma bjó uppi á Hvítársíðu, á Gilsbakka, Illugi svarti Hallkelsson, Hrosskelssonar. Móðir Illuga var Þuríðr dylla, dóttir Gunnlaugs ormstungu. Illugi var annarr mestr höfðingi í Borgarfirði en Þorsteinn Egilsson. Illugi svarti var stóreignamaðr ok harðlyndr mjök ok helt vel vini sína. Hann átti Ingibjörgu, dóttur Ásbjarnar Harðarsonar ór Örnólfsdal. Móðir Ingibjargar var Þorgerðr, dóttir Miðfjarðar-Skeggja. Börn Ingibjargar ok Illuga váru mörg, en fá koma við þessa sögu. Hermundur hét son þeira, en annarr Gunnlaugr. Báðir váru þeir efniligir menn ok þá frumvaxta. Svá er sagt frá Gunnlaugi, at hann var snemmendis bráðgörr, mikill ok sterkr, ljósjarpr á hár, ok fór allvel, svarteygr ok nökkut nefljótr, ok þó skapfelligr í andliti,

miðmjór ok herðimikill, kominn á sik manna bezt, hávaðamaðr mikill í öllu skaplyndi ok framgjarn snemmendis ok við allt óvæginn ok harðr ok skáld mikit ok heldr níðskár ok kallaðr Gunnlaugr ormstunga. Hermundr var þeira vinsælli ok hafði höfðingjabragð á sér. Ok er Gunnlaugr var fimmtán vetra gamall, bað hann föður sinn fararefna, ok kvazk hann vilja fara útan ok sjá sið annarra manna. Illugi bóndi tók því seinliga, kvað hann eigi mundu þykkja góðan í útlöndum, er hann þóttisk trautt mega semja við hann þar heima, sem hann vildi. Ok einhvern morgun var þat, allltitlu síðar, at Illugi bóndi gekk út snemma ok sá, at útibúr hans var opit ok váru lagðir út vörusekkar nökkurir á hlaðit sex, ok þar lénur með. Hann undraðisk þetta mjök. Þar gekk þá at maðr ok leiddi fjögur hross, ok var þar Gunnlaugr son hans ok mælti: »Ek hefi sekkana út lagit,« segir hann. Illugi spyrr, hví hann gerði svá. Hann sagði, at þat skyldi vera fararefni hans. Illugi mælti: »Engi ráð skalt þú taka af mér, ok fara hvergi, fyrr en ek vil,« ok kippði inn aptr vörusekkunum. Gunnlaugr reið þá í brott þaðan ok kom um kveldit til Borgar, ok bauð Þorsteinn bóndi honum þar at vera, ok þat þiggr hann. Gunnlaugr segir Þorsteini, hversu farit hafði með þeim feðgum. Þorsteinn bað hann þar vera

þeim stundum sem hann vildi, ok þar var hann þau missari ok nam lögspeki at Þorsteini ok virðisk öllum mönnum þar vel til hans. Jafnan skemmtu þau Helga sér at tafli ok Gunnlaugr. Lagði hvárt þeira góðan þokka til annars bráðliga, sem raunir bar á síðan. Þau váru mjök jafnaldrar. Helga var svá fögr, at þat er sögn fróðra manna, at hon hafi fegrst kona verit á Íslandi. Hár hennar var svá mikit, at þat mátti hylja hana alla, ok svá fagrt sem gullbarit, ok engi kostr þótti þá þvílíkr sem Helga in fagra í öllum Borgarfirði ok víðara annars staðar.

Ok einhvern dag, er menn sátu í stofu at Borg, þá mælti Gunnlaugr til Þorsteins: »Einn er sá hlutr í lögum, er þú hefir eigi kennt mér, at fastna mér konu.« Þorsteinn segir: »Þat er lítit mál,« ok kenndi honum atferli. Þá mælti Gunnlaugr: »Nú skalt þú vita, hvárt mér hafi skilizk, ok mun ek nú taka í hönd þér ok láta sem ek festa mér Helgu dóttur þína.« Þorsteinn segir: »Þarfleysi ætla ek þat vera,« segir hann. Gunnlaugr þreifaði þá þegar í hönd honum ok mælti: »Veit mér nú þetta,« segir hann. »Ger sem þú vill,« segir Þorsteinn, »en þat skulu þeir vita, er hjá eru staddir, at þetta skal vera sem ómælt ok skulu þessu engi undirmál fylgja.« Síðan nefndi Gunnlaugr sér vátta ok fastnaði sér Helgu ok

spurði síðan, hvárt þá mætti svá nýta. Hann kvað svá vera mega, ok varð mönnum mikit gaman at þessu, þeim sem við váru staddir.

5. Önundr hét maðr, er bjó suðr at Mosfelli. Hann var auðmaðr inn mesti ok hafði goðorð suðr þar um nesin. Hann var kvángaðr maðr, ok hét Geirný kona hans, Gnúpsdóttir, Molda-Gnúps sonar, er nam suðr Grindavík. Þeira synir váru þeir Hrafn ok Þórarinn ok Eindriði. Allir váru þeir efniligir menn, en þó var Hrafn fyrir þeim í hvívetna. Hann var mikill maðr ok sterkr, manna sjáligastr ok skáld gott, ok er hann var mjök rosknaðr, þá fór hann landa á milli ok virðisk hvervetna vel, þar sem hann kom. Þá bjó suðr á Hjalla í Ölfusi þeir Þóroddr inn spaki Eyvindarson ok Skapti, son hans, er þá var lögsögumaðr á Íslandi. Móðir Skapta var Rannveig, dóttir Gnúps Molda-Gnúpssonar, ok váru þeir systra synir Skapti ok Önundarsynir. Var þar vinátta mikil með frændsemi. Þá bjó út at Rauðamel Þorfinnr Selþórisson ok átti sjau sonu, ok váru allir efniligir menn. Þeir hétu svá: Þorgils, Eyjólfr ok Þórir, ok váru þeir mestir menn út þangat. Ok þessir menn, er nú eru nefndir, váru allir uppi á einn tíma.

Ok þessu nær urðu þau tíðendi, er bezt hafa orðit hér á Íslandi, at landit varð allt

kristit, ok allt fólk hafnaði fornum átrúnaði. Gunnlaugr ormstunga, er áðr var frá sagt, var nú ýmist at Borg með Þorsteini eða Illuga föður sínum á Gilsbakka, þrjá vetr, ok var hann þá átján vetra, ok samðisk þá mikit með þeim feðgum. Maðr hét Þorkell svarti. Hann var heimamaðr Illuga ok náfrændi ok hafði þar upp vaxit. Honum tœmðisk arfr norðr í Vatnsdal í Ási, ok beiddi hann Gunnlaug fara með sér, ok hann gerði svá, ok riðu norðr tveir saman í Ás ok fengu féit, ok greiddu þeir féit af höndum, er varðveitt höfðu, með atgöngu Gunnlaugs. Ok er þeir riðu norðan, gistu þeir í Grímstungum at auðigs bónda, er þar bjó. Ok um morgininn tók smalamaðr hest Gunnlaugs, ok var þá sveittr mjök, er þeir fengu. Gunnlaugr laust smalamanninn í óvit. Bóndi vildi eigi svá búit hafa ok beiddi bóta fyrir. Gunnlaugr bauð at gjalda bónda mörk. Bónda þótti þat of lítit. Gunnlaugr kvað vísu:

(1) Mörk bauðk mundangs sterkum
manni; tygjask hranna
grásíma skalt góma
glós býtir þat nýta;
iðrask munt, ef yðrum
afraðs flóða ór sjóði
lætr eyðanda líða
linns samlegu kindar.

Þessi varð sætt þeira, sem Gunnlaugr bauð, ok riðu þeir heim við svá búit. Ok litlu síðar beiddi Gunnlaugr föður sinn fararefna í annat sinn. Illugi segir: »Nú skal vera sem þú vill,« segir hann. »Hefir þú nú heldr samit þik ór því sem var.« Reið Illugi þá heiman skjótt ok keypti skip hálft til handa Gunnlaugi, er uppi stóð í Gufuárósi, at Auðuni festargram. Þessi Auðun vildi eigi útan flytja sonu Ósvífs ins spaka eptir víg Kjartans Óláfssonar, sem segir í Laxdœla sögu, ok varð þat þó síðar en þetta. Ok er Illugi kom heim, þá þakkaði Gunnlaugr honum vel. Þorkell svarti rézk til ferðar með Gunnlaugi, ok var fluttr varnaðr þeira til skips; en Gunnlaugr var at Borg meðan þeir bjuggu skipit, ok þótti glaðara at tala við Helgu en vera í starfi með kaupmönnum. Einhvern dag spurði Þorsteinn Gunnlaug, ef hann vildi ríða til hrossa með honum upp í Langavatnsdal. Gunnlaugr kvazk þat vilja. Nú ríða þeir tveir saman, þar til er þeir koma til selja Þorsteins, er heita á Þorgilsstöðum, ok váru þar stóðhross, er Þorsteinn átti, fjögur saman, ok váru rauð at lit. Hestr var allvænligr ok lítt reyndr. Þorsteinn bauð að gefa Gunnlaugi hestinn, en hann kvazk eigi hrossa þurfa, er hann ætlaði af landi. Ok þá riðu þeir til annarra stóðhrossa. Var þar hestr grár með fjórum merum, ok

var sá baztr í Borgarfirði, ok bauð Þorsteinn at gefa þann Gunnlaugi. Hann svarar: »Eigi vil ek þessi heldr en hin; eða hví býðr þú mér eigi þat, er ek vil þiggja?« »Hvat er þat?« segir Þorsteinn. Gunnlaugr mælti: »Helga in fagra, dóttir þín.« Þorsteinn svarar: »Eigi mun þat svá skjótt ráðask,« segir hann ok tók annat mál, ok riðu heimleiðis ofan með Langá. Þá mælti Gunnlaugr: »Vita vil ek,« segir hann, »hverju þú vill svara mér um bónorðit.« Þorsteinn svarar: »Ekki sinni ek hégóma þínum,« segir hann. Gunnlaugr mælti: »Þetta er alhugi minn en eigi hégómi.» Þorsteinn svarar: »Vita skyldir þú fyrst, hvat þú vildir. Ertu eigi ráðinn til útanferðar ok lætr þó sem þú skylir kvángask. Er þat ekki jafnræði með ykkr Helgu, meðan þú ert svá óráðinn, ok mun því ekki verða á litit.« Gunnlaugr mælti: »Hvar til ætlar þú um gjaforð dóttur þinnar, ef þú vill eigi gipta syni Illuga svarta, eða hverir eru þeir í Borgarfirði, er meira háttar sé en hann?« Þorsteinn svarar: »Ekki fer ek í mannjöfnuð,« segir hann, »en værir þú slíkr maðr sem hann, þá mundi þér eigi frá vísat.« Gunnlaugr mælti: »Hverjum vill þú heldr gipta dóttur þína en mér?« Þorsteinn svarar: »Mart er hér gott mannval. Þorfinnr at Rauðamel á sjau sonu ok alla vel mannaða.« Gunnlaugr svarar: »Hvárgi þeira Önund-

ar né Þorfinns er jafnmenni föður míns, því at þik skortir sýnt við hann, eða hvat hefir þú í móti því, er hann deildi kappi við Þorgrím goða Kjallaksson á Þórnesþingi ok við sonu hans ok hafði einn þat er við lá?« Þorsteinn svarar: »Ek støkkða í brott Steinari, syni Önundar sjóna, ok þótti þat heldr mikilræði.« Gunnlaugr svarar: »Egils nauztu at því, föður þíns, enda mun þat fáum bóndum vel endask at synja mér mægðar.« Þorsteinn svarar: »Hafðu í frammi kúgan við þá uppi við fjöllin, en þat kemr þér fyrir ekki hér úti á Mýrunum.« Um kveldið koma þeir heim. Ok um morgininn ríðr Gunnlaugr upp á Gilsbakka ok bað föður sinn ríða til kvánbœna með sér út til Borgar. Illugi svarar: »Þú ert óráðinn maðr, þar sem þú ert ráðinn til útanferðar, en lætr nú sem þú skulir starfa í kvánbœnum, ok veit ek, at slíkt er ekki við skaplyndi Þorsteins.« Gunnlaugr svarar: »Ek ætla þó útan allt eins, ok líkar mér ekki, útan þú fylgir þessu.« Síðan reið Illugi heiman með tólfta mann ofan til Borgar, ok tók Þorsteinn vel við honum. Um morgininn snemma rœddi Illugi til Þorsteins: »Ek vil tala við þik.« Þorsteinn svarar: »Göngum upp á borgina ok tölum þar.« Ok svá gerðu þeir. Gunnlaugr gekk með þeim. Þá mælti Illugi: »Gunnlaugr frændi minn kvezk hafa vakit bónorð

við þik fyrir sína hönd, at biðja Helgu dóttur þinnar, en nú vil ek vita, hvern stað eiga skal málit. Er þér kunnig ætt hans ok fjáreign vár. Skal hvárki til spara af várri hendi staðfestu né manna forráð, ef þá er nær en áðr.« Þorsteinn svarar: »Þat eitt finn ek Gunnlaugi, at mér þykkir hann vera óráðinn,« segir hann, »en ef hann væri þér líkr í skaplyndi, þá munda ek lítt seinka.« Illugi svarar: »Þetta mun okkr verða at vinslitum, ef þú synjar okkr feðgum jafnræðis.« Þorsteinn svarar: »Fyrir þín orð,« segir hann, »ok okkra vingan, þá skal Helga vera heitkona Gunnlaugs, en eigi festarkona, ok bíða þrjá vetr; en Gunnlaugr skal fara útan ok skapa sik eptir góðra manna siðum, en ek skal lauss allra mála, ef hann kemr eigi svá út eða mér virðisk eigi skapferði hans.« Ok við þetta skilja þeir. Ríðr Illugi heim en Gunnlaugr til skips. Ok er þeim gaf byr, létu þeir í haf ok kómu skipi sínu norðr við Nóreg ok sigldu inn eptir Þrándheimi til Niðaróss ok lágu þar í lægi ok skipuðu upp.

6. Í þenna tíma réð fyrir Nóregi Eiríkr jarl Hákonarson ok Sveinn bróðir hans. Eiríkr jarl hafði þá atsetu inn á Hlöðum at föðurleifð sinni ok var ríkr höfðingi. Skúli Þorsteinsson var þá með jarli ok var hirðmaðr hans ok vel metinn. Þat er frá sagt, at

þeir Gunnlaugr ok Auðun festargramr gengu, tólf menn saman, inn á Hlaðir. Gunnlaugr var svá búinn, at hann var í grám kyrtli ok í hvítum leistbrókum. Sull hafði hann á fœti niðri á ristinni; freyddi ór upp blóð ok vágr, er hann gekk við. Ok með þeim búningi gekk hann fyrir jarlinn ok þeir Auðun, ok kvöddu hann vel. Jarl kenndi Auðun ok spyrr hann tíðenda af Íslandi, en Auðun sagði slík sem váru. Jarl spyrr Gunnlaug, hverr hann væri, en hann sagði honum nafn sitt ok ætt. Jarl mælti: »Skúli Þorsteinsson,« sagði hann, »hvat manna er þessi á Íslandi?« »Herra,« segir hann, »takið honum vel; hann er ins bezta manns son á Íslandi, Illuga svarta af Gilsbakka, ok fóstbróðir minn.« Jarl mælti: »Hvat er fœti þínum, Íslendingr?« »Sullr er á, herra,« sagði hann. »Ok gekk þú þó ekki haltr?« Gunnlaugr svarar: »Eigi skal haltr ganga, meðan báðir fœtr eru jafnlangir.« Þá mælti hirðmaðr jarls, er Þórir hét: »Þessi rembisk mikit, Íslendingrinn, ok væri vel, at vér freistaðim hans nökkut.« Gunnlaugr leit við honum ok mælti:

(2) Hirðmaðr es einn,
sá es einkar meinn.
Trúið hánum vart,
hann es illr ok svartr.

Þá vildi Þórir grípa til øxar. Jarl mælti: »Lát vera kyrrt,« segir hann, »ekki skulu menn gefa at slíku gaum eða hve gamall maðr ertu, Íslendingr?« Gunnlaugr svarar: »Ek em nú átján vetra,« segir hann. »Þat læt ek um mælt,« segir jarl, »at þú verðir eigi annarra átján.» Gunnlaugr mælti ok heldr lágt: »Bið mér engra forbœna,« segir hann, »en bið þér heldr.« Jarl mælti: »Hvat sagðir þú nú, Íslendingr?« Gunnlaugr svarar: »Svá sem mér þótti vera eiga, at þú bæðir mér engra forbœna, en bæðir sjálfum þér hallkvæmri bœna.« »Hverra þá?« segir jarl. »At þú fengir eigi þvílíkan dauðdaga, sem Hákon jarl faðir þinn.« Jarl setti svá rauðan sem blóð ok bað taka fól þetta skjótt. Þá gekk Skúli fyrir jarl ok mælti: »Gerið fyrir mín orð, herra, ok gefið manninum grið, ok fari hann sem skjótast.« Jarl mælti: »Verði hann á brottu sem skjótast, ef hann vill griðin hafa, ok komi aldri í mitt ríki síðan.« Þá gekk Skúli út með Gunnlaugi ok ofan á bryggjur. Þar var Englandsfar albúit til útláts, ok þá tók Skúli Gunnlaugi far ok Þorkatli frænda hans. En Gunnlaugr fekk Auðuni skip sitt til varðveizlu ok fé sitt, þat er hann hafði eigi með sér. Nú sigla þeir Gunnlaugr í Englandshaf ok kómu um haustit suðr við Lundúnabryggjur ok réðu þar til hlunns skipi sínu.

7. Þá réð fyrir Englandi Aðalráðr konungr Játgeirsson ok var góðr höfðingi. Hann sat þenna vetr í Lundúnaborg. Ein var þá tunga á Englandi sem í Nóregi ok í Danmörku; en þá skiptusk tungur í Englandi, er Vilhjálmr bastarðr vann England. Gekk þaðan af í Englandi valska, er hann var þaðan ættaðr. Gunnlaugr gekk bráðliga fyrir konung ok kvaddi hann vel ok virðuliga. Konungr spurði, hvaðan af löndum hann væri. Gunnlaugr segir sem var, »en því hefi ek sótt á yðvarn fund, herra, at ek hefi kvæði ort um yðr, ok vilda ek, at þér hlýddið kvæðinu.« Konungr kvað svá vera skyldu. Gunnlaugr flutti fram kvæðit vel ok sköruliga; en þetta er stefit í:

(3) Herr sésk allr ens örva
Englands sem goð þengil
ætt lýtr grams ok gumna
gunnbráðs Aðalráði.

Konungr þakkaði honum kvæðit ok gaf honum at bragarlaunum skarlatsskikkju skinndregna inum beztum skinnum ok hlaðbúna í skaut niðr ok gerði hann hirðmann sinn, ok var Gunnlaugr með konungi um vetrinn ok virðisk vel. Ok einn dag um morgininn snemma þá mœtti Gunnlaugur þrim mönnum á stræti einu, ok nefndisk sá Þórormr, er fyrir

2*

þeim var. Hann var mikill ok sterkr ok furðu torvelligr. Hann mælti: »Norðmaðr«, segir hann, »sel mér fé nökkut at láni.« Gunnlaugr svarar: »Ekki mun það ráðligt at selja fé sitt ókunnum mönnum.« Hann svarar: »Ek skal gjalda þér at nefndum degi.« »Þá skal á þat hætta,« segir Gunnlaugr. Síðan seldi hann honum féit. Ok litlu síðar fann Gunnlaugr konunginn ok segir honum fjárlánit. Konungr svarar: »Nú hefir lítt til tekizk. Þessi er inn mesti ránsmaðr ok víkingr, ok eig ekki við hann, en ek skal fá þér jafnmikit fé.« Gunnlaugr svarar: »Illa er oss þá farit,« segir hann »hirðmönnum yðrum, göngum upp á saklausa menn, en láta slíka sitja yfir váru, ok skal þat aldri verða.« Ok litlu síðar hitti hann Þórorm ok heimti féit at honum, en hann kvazk eigi gjalda mundu. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(4) Meðalráð es þér, Móði
malma galdrs, at halda,
att hafið ér við prettum
oddrjóð, fyr mér hoddum;
vita mátt hitt, at heitik,
hér sék á því fœri,
þat fekksk nafn af nøkkvi,
naðrstunga, mér ungum.

»Nú vil ek bjóða þér lög,« segir Gunnlaugr,

»at þú gjalt mér fé mitt, eða gakk á hólm við mik ella á þriggja nátta fresti.« Þá hló víkingrinn ok mælti: »Til þess hefir engi orðit fyrri en þú at skora mér á hólm, svá skarðan hlut sem margr hefir fyrir mér borit, ok em ek þessa albúinn,« ok við þat skilðu þeir Gunnlaugr at sinni. Gunnlaugr segir konungi svá búit. Hann svarar: »Nú er komit í allóvænt efni. Þessi maðr deyfir hvert vápn. Nú skaltu mínum ráðum fram fara, ok er hér sverð, er ek vil gefa þér, ok með þessu skaltu vega, en sýn honum annat.« Gunnlaugr þakkaði konungi vel. Ok er þeir váru til hólms búnir, þá spyrr Þórormr, hvernig sverð þat væri, er hann hafði. Gunnlaugr sýnir honum ok bregðr, en hafði lykkju um meðalkafla á konungsnaut ok dregr á hönd sér. Berserkrinn mælti, er hann sá sverðit: »Ekki hræðumk ek þat sverð,« segir hann ok hjó til Gunnlaugs með sverði ok af honum mjök svá skjöldinn allan. Gunnlaugr hjó þegar í mót með konungsnaut, en berserkrinn stóð hlífarlauss fyrir ok hugði, at hann hefði it sama vápn ok hann sýndi; en Gunnlaugr hjó hann þegar banahögg. Konungr þakkaði honum verkit, ok af þessu fekk hann mikla frægð í Englandi ok víða annars staðar. Um várit, er skip gengu milli landa, þá bað Gunnlaugr Aðalráð konung orlofs at sigla nökkut. Konungr spyrr, hvat hann vildi þá.

Gunnlaugr svarar: »Ek vilda efna þat, sem ek hefi heitit ok ætlat.« ok kvað vísu þessa:

(5) Koma skalk veggjar vitja
viggs döglinga þriggja,
því hefk hljótöndum heitit
hjarls, ok tveggja jarla;
hverfka ek aptr áðr arfi,
auðveitir gefr rauðan
ormabeð fyr ermar,
odd-Gefnar mér stefni.

»Svą skal ok vera skáld,« segir konungr ok gaf honum gullhring, er stóð sex aura »en því skaltu heita mér,« segir konungr, »at koma aptr til mín at öðru hausti, fyrir því at ek vil eigi láta þik fyrir sakir íþróttar þinnar.«

8. Síðan sigldi Gunnlaugr af Englandi með kaupmönnum norðr til Dyflinnar. Þá réð fyrir Írlandi Sigtryggr konungr silkiskegg, son Óláfs kvąrans ok Kormlaðar dróttningar. Hann hafði þá skamma stund ráðit ríkinu. Gunnlaugr gekk fyrir konung ok kvaddi hann vel ok virðuliga. Konungr tók honum sœmiliga. Gunnlaugr mælti: »Kvæði hefi ek ort um yðr, ok vilda ek hljóð fá.« Konungr svarar: »Ekki hafa menn til þess orðit fyrri, at fœra mér kvæði, ok skal víst hlýða.« Gunnlaugr kvað þá drápuna, ok er þetta stefit í:

(6) Elr sváru skæ
Sigtryggr við hræ.

Ok þetta er þar:

(7) Kann ek máls of skil,
hvern ek mæra vil
konungmanna kon,
hann es Kvárans son;
muna gramr við mik,
venr hann gjöfli sik,
þess mun grepp vara.
gollhring spara.

(8) Segi siklingr mér,
ef hann heyrði ser
dýrligra brag;
þat es drápulag.

Konungr þakkaði honum kvæðit ok kallaði til sín féhirði sinn ok mælti svá: »Hverju skal launa kvæðit?« Hann svarar: »Hverju vili þér herra?« segir hann. »Hversu er launat,« segir konungr, »ef ek gef honum knörru tvá?« Féhirðir svarar: «Ofmikit er þat, herra,« segir hann. »Aðrir konungar gefa at bragarlaunum gripi góða, sverð góð eða gullhringa góða.« Konungr gaf honum klæði sín af nýju skarlati, kyrtil hlaðbúinn ok skikkju með ágætum

skinnum ok gullhring, er stóð mörk. Gunnlaugr þakkaði honum vel ok dvalðisk þar skamma stund ok fór þaðan til Orkneyja.

Þá réð fyrir Orkneyjum Sigurðr jarl Hlöðvisson. Hann var vel til íslenzkra manna. Gunnlaugr kvaddi jarl vel ok sagði sik hafa at fœra honum kvæði. Jarl kvazk hlýða vilja kvæði hans, svá stórra manna sem hann var á Íslandi. Gunnlaugr flutti kvæðit, ok var þat flokkr ok vel ortr. Jarl gaf honum breiðøxi, silfrrekna alla, at kvæðislaunum, ok bauð honum með sér at vera. Gunnlaugr þakkaði honum gjöfina ok boð it sama, en kvezk verða at fara austr til Svíþjóðar, ok gekk síðan á skip með kaupmönnum, þeim er sigldu til Nóregs, ok kómu um haustit austr við Konungahellu. Þorkell frændi hans fylgði honum jafnan. Ór Konungahellu fengu þeir leiðtoga upp í Gautland it vestra, ok kómu fram í kaupstað þeim, er í Skörum heitir. Þar réð fyrir jarl sá, er Sigurðr hét ok var við aldr. Gunnlaugur gekk fyrir hann ok kvaddi hann vel ok kvazk kvæði hafa ort um hann. Jarl gaf gott hljóð til. Gunnlaugr kvað kvæðit, ok var þat flokkr. Jarl þakkaði honum ok fagnaði honum vel ok bauð honum með sér at vera um vetrinn, ok þat þá Gunnlaugr. Sigurðr jarl hafði jólaboð mikit um vetrinn. Ok atfangadag jóla koma þar sendimenn

Eiríks jarls norðan af Nóregi, tólf saman. Þeir fóru með gjöfum til Sigurðar jarls. Jarlinn fagnaði þeim vel ok skipaði þeim um jólin hjá Gunnlaugi. Þar var ölteiti mikil. Gautar rœddu um, at engi jarl væri meiri ok frægri en Sigurðr. Nóregsmönnum þótti Eiríkr jarl miklu framar. Ok um þetta þrættu þeir ok tóku Gunnlaug til órskurðarmanns hvárirtveggju um þetta mál. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(9) Segið ér frá jarli,
oddfeimu stafir, þeima,
hann hefir litnar *hávar*,
hǫrr karl es sá, bárur;
sigrreynir hefir sénar
sjalfr í miklu gjalfri
austr fyr unnar hesti
Eirekr bláar fleiri.

Hvárirtveggju unðu vel við órskurðinn, en betr Nóregsmenn. Sendimenn fóru þaðan eptir jólin með fégjöfum, er Sigurðr jarl sendi Eiríki jarli. Sögðu þeir nú Eiríki jarli órskurðinn Gunnlaugs. Jarli þótti Gunnlaugr hafa sýnt við sik einurð ok vináttu ok lét þau orð um fara, at Gunnlaugr skyldi þar friðland hafa í hans ríki. Þat frétti Gunnlaugr síðan,, hvat jarl hafði um mælt. Sigurðr fekk Gunnlaugi leiðtoga austr í Tíundaland í Svíþjóð sem hann beiddi.

9. Í þenna tíma réð fyrir Svíþjóð Oláfr konungr sœnski, son Eiríks konungs sigrsæla ok Sigríðar innar stórráðu, dóttur Sköglar-Tosta. Hann var ríkr konungr ok ágætr, metnaðarmaðr mikill. Gunnlaugr kom til Uppsala nær þingi þeira Svía um várit, ok er hann náði konungsfundi, kvaddi hann konunginn. Hann tók honum vel ok spyrr, hverr hann væri. Hann kvazk vera íslenzkr maðr. Þar var þá með Óláfi konungi Hrafn Önundarson. Konungr mælti: »Hrafn«, segir hann, »hvat manna er hann á Íslandi?« Maðr stóð upp af inum óœðra bekk, mikill ok vaskligr, gekk fyrir konung ok mælti: »Herra,« segir hann, »hann er innar beztu ættar ok sjálfr inn vaskasti maðr.« »Fari hann þá ok siti hjá þér,« sagði konungr. Gunnlaugr mælti. »Kvæði hefi ek at fœra yðr,« sagði hann, »ok vilda ek, at þér hlýddið ok gæfið hljóð til.« »Gangið fyrst ok sitið,« sagði konungr, »ekki er nú tóm til yfir kvæðum at sitja.« Þeir gerðu svá. Tóku þeir þá tal með sér, Gunnlaugr ok Hrafn; sagði hvárr öðrum frá ferðum sínum. Hrafn kvazk farit hafa áðr um sumarit af Islandi til Nóregs ok öndverðan vetr austr til Svíþjóðar. Þar gerisk brátt vel með þeim. Ok einn dag, er liðit var þingit, váru þeir báðir fyrir konungi, Gunnlaugr ok Hrafn. Þá mælti Gunnlaugr: »Nú

vilda ek, herra,« segir hann, »at þér heyrðið kvæðit.« »Þat má nú,« segir konungr. »Nú vil ek flytja kvæði mitt, herra,« segir Hrafn. »Þat má vel,« segir hann. »Þá vil ek flytja fyrr kvæði mitt, herra,« segir Gunnlaugr, »ef þér viljið svá.« »Ek á fyrr at flytja, herra,« segir Hrafn, »er ek kom fyrr til yðvar.« Gunnlaugr mælti: »Hvar kómu feðr okkrir þess,« segir hann, »at faðir minn væri eptirbátur föður þíns, hvar nema alls hvergi? Skal ok svá með okkr vera.« Hrafn svarar: »Gerum þá kurteisi,« segir hann, »at vér fœrim þetta eigi í kappmæli, ok látum konung ráða.« Konungr mælti: »Gunnlaugr skal fyrri flytja, því at honum eirir illa, ef hann hefir eigi sitt mál.« Þá kvað Gunnlaugr drápuna, er hann hafði ort um Óláf konung, ok er lokit var drápunni, þá mælti konungr: »Hrafn,« sagði hann, »hversu er kvæðit ort?« »Vel, herra,« sagði hann, »þat er stórort kvæði ok ófagrt ok nökkut stirðkveðit, sem Gunnlaugr er sjálfr í skaplyndi.« »Nú skaltu flytja þitt kvæði, Hrafn,« segir konungr. Hann gerir svá. Ok er lokit var, þá mælti konungr: »Gunnlaugr,« segir hann, »hversu er kvæði þetta ort?« Gunnlaugr svarar: »Vel, herra,« segir hann »þetta er fagrt kvæði, sem Hrafn er sjálfr at sjá, ok yfirbragðslítit; eða hví ortir þú flokk um konunginn,« segir hann, »eða þótti þér

hann eigi drápunnar verðr?» Hrafn svarar: »Tölum þetta eigi lengr, til mun verða tekit, þótt síðar sé,« segir hann, ok skildu nú við svá búit. Litlu síðar gerðisk Hrafn hirðmaðr Óláfs konungs ok bað hann orlofs til brottferðar. Konungr veitti honum þat. Ok er Hrafn var til brottferðar búinn, mælti hann til Gunnlaugs: »Lokit skal nú okkarri vináttu, fyrir því at þú vildir hrópa mik hér fyrir höfðingjum. Nú skal ek einhverju sinni eigi þik minnr vanvirða en þú vildir mik hér.« Gunnlaugr svarar: »Ekki hryggja mik hót þín,« segir hann, »ok hvergi munu vit þess koma, at ek sé minna virðr en þú.« Óláfr konungr gaf Hrafni góðar gjafir at skilnaði, ok fór hann í brott síðan.

Hrafn fór austr um várit ok kom til Þrándheims ok bjó skip sitt ok sigldi til Íslands um sumarit ok kom skipi sínu í Leiruvág fyrir neðan Heiði, ok urðu honum fegnir frændr ok vinir, ok var hann heima þann vetr með föður sínum. Ok um sumarit á alþingi fundusk þeir frændr, Skapti lögmaðr ok Skáld-Hrafn. Þá mælti Hrafn: »Þitt fullting vilda ek hafa til kvánbœnar við Þorstein Egilsson, at biðja Helgu dóttur hans.« Skapti svarar: »Er hon eigi áðr heitkona Gunnlaugs ormstungu?« Hrafn svarar: »Er eigi liðin sú stefna nú,« segir hann, »sem mælt var með þeim, enda

er miklu meiri hans ofsi en hann muni nú þess gá eða geyma.« Skapti svarar: »Gerum sem þér líkar.« Síðan gengu þeir fjölmennir til búðar Þorsteins Egilssonar. Hann fagnaði þeim vel. Skapti mælti: »Hrafn, frændi minn, vill biðja Helgu dóttur þinnar, ok er þér kunnig ætt hans ok auðr fjár ok menning góð, frændaafli mikill ok vina.« Þorsteinn svarar: »Hon er áðr heitkona Gunnlaugs, ok vil ek halda öll mál við hann, þau sem mælt váru.« Skapti mælti: »Eru nú eigi liðnir þrír vetr, er til váru nefndir með yðr?« »Já,« sagði Þorsteinn; »en eigi er sumarit liðit, ok má hann enn til koma í sumar.« Skapti svarar: »En ef hann kemr eigi til sumarlangt, hverja ván skulum vér þá eiga þessa máls?« Þorsteinn svarar: »Hér munu vér koma annat sumar, ok má þá sjá, hvat ráðligast þykkir, en ekki tjár nú þetta at tala lengr at sinni.« Ok við þat skilðu þeir, ok riðu menn heim af þingi. Ekki fór þetta tal leynt, at Hrafn bað Helgu. Eigi kom Gunnlaugr út á því sumri. Ok annat sumar á alþingi fluttu þeir Skapti bónorðit ákafliga; kváðu þeir Þorstein lausan allra mála við Gunnlaug. Þorsteinn svarar: »Ek á fáar dœtr fyrir at sjá ok vilda ek gjarna, at engum manni yrði þær at rógi. Nú vil ek finna fyrst Illuga svarta.« Ok svá gerði hann. Ok er þeir fundusk, þá mælti Þorsteinn: »Þykkir þér ek eigi lauss allra mála

við Gunnlaug son þinn?« Illugi mælti: »Svá er víst,« segir hann, »ef þú vill. Kann ek hér nú fátt til að leggja, er ek veit eigi görla efni sonar míns, Gunnlaugs.« Þorsteinn gekk þá til Skapta, ok keyptu þeir svá, at brúðlaup skyldi vera at vetrnáttum at Borg, ef Gunnlaugr kœmi eigi út á því sumri, en Þorsteinn lauss allra mála við Hrafn, ef Gunnlaugr kœmi til ok vitjaði ráðsins. Eptir þat riðu menn heim af þinginu, ok frestaðisk tilkváma Gunnlaugs en Helga hugði illt til ráða.

10. Nú er at segja frá Gunnlaugi, at hann fór af Svíþjóð þat sumar til Englands, er Hrafn fór til Íslands, ok þá góðar gjafir af Óláfi konungi at skilnaði þeira. Aðalráðr konungr tók við Gunnlaugi allvel, ok var hann með honum um vetrinn með góðri sœmð. Í þenna tíma réð fyrir Danmörku Knútr inn ríki Sveinsson ok hafði nýtekit við föðurleifð sinni ok heitaðisk jafnan at herja til Englands, fyrir því at Sveinn konungr, faðir hans, hafði unnit þar mikit ríki á Englandi, áðr hann andaðisk vestr þar. Ok í þann tíma var mikill herr danskra manna vestr þar, ok var sá höfðingi fyrir er Hemingr hét, son Strút-Haralds jarls ok bróðir Sigvalda jarls, ok helt hann þat ríki undir Knút konung, er Sveinn konungr hafði áðr unnit. Um várit bað Gunnlaugr konunginn sér orlofs til brottferðar. Hann svarar:

»Eigi samir þér nú at fara frá mér, til slíks ófriðar sem nú horfir hér í Englandi, þar sem þú ert minn hirðmaðr.« Gunnlaugr svarar: »Þér skuluð ráða, minn herra, ok gef mér orlof at sumri til brottferðar, ef Danir koma eigi.« Konungr svarar: »Sjáum vit þá.« Nú leið þat sumar ok vetrinn eptir, ok kómu Danir eigi. Ok eptir mitt sumar fekk Gunnlaugr orlof til brottferðar af konungi, ok fór Gunnlaugr þaðan austr til Nóregs ok fann Eirík jarl í Þrándheimi á Hlöðum, ok tók jarl honum þá vel ok bauð honum þá með sér at vera. Gunnlaugr þakkaði honum boðit ok kvezk þó vilja fara fyrst út til Íslands á vit festarmeyjar sinnar. Jarl mælti: »Nú eru öll skip brottu, þau er til Íslands bjoggusk.« Þá mælti hirðmaðr einn: »Hér lá Hallfreðr vandræðaskáld í gær út undir Agðanesi.« Jarl svarar: »Svá má vera,« segir hann. »Hann sigldi heðan fyrir fimm náttum.« Eiríkr jarl lét þá flytja Gunnlaug út til Hallfreðar, ok tók hann við honum með fagnaði. Ok gaf þegar byr undan landi, ok váru vel kátir. Þat var síð sumars. Hallfreðr mælti til Gunnlaugs: »Hefir þú frétt bónorðit Hrafns Önundarsonar við Helgu ina fögru?« Gunnlaugr kvezk frétt hafa ok þó ógörla. Hallfreðr segir honum slíkt sem hann vissi af, ok þat með, at margir menn mæltu þat, at Hrafn væri eigi

óröskvari en Gunnlaugr. Gunnlaugr kvað þá vísu:

(10) Rækik lítt þótt leiki,
létt veðr es nú, þéttan
austanvindr at öndri
andness viku þessa;
meir séumk hitt, an hæru
hoddstríðandi bíðit,
orð, at eigi verðak
jafnröskr taliðr Hrafni.

Hallfreðr mælti þá: »Þess þyrfti, félagi, at þér veitti betr en mér málin við Hrafn. Ek kom skipi mínu í Leiruvág fyrir norðan heiði fyrir fám vetrum ok átta ek at gjalda hálfa mörk silfrs húskarli Hrafns ok helt ek því fyrir honum; en Hrafn reið til vár með sex tigu manna ok hjó strengina, ok rak skipit upp á leirur, ok búit við skipbroti. Varð ek þá at selja Hrafni sjálfdœmi ok galt ek mörk, ok eru slíkar mínar at segja frá honum.« Ok þá var þeim eintalat um Helgu, ok lofaði Hallfreðr mjök vænleik hennar. Gunnlaugr kvað þá vísu þessa:

(11) Munat háðvörum hyrjar
hríðmundaði Þundar
hafnar hörvi drifna
hlýða jörð at þýðask,

því at lautsíkjar lékum
lyngs, es várum yngri,
alnar gims á ýmsum
andnesjum því landi.

»Þetta er vel ort,« segir Hallfreðr. Þeir tóku land norðr á Melrakkasléttu í Hraunhöfn hálfum mánaði fyrir vetr ok skipuðu þar upp.

Þórðr hét maðr. Hann var bóndason þar á Sléttunni. Hann gekk í glímur við þá kaupmennina, ok gekk þeim illa við hann. Þá varð komit saman fangi með þeim Gunnlaugi. Ok um nóttina áðr hét Þórðr á Þór til sigrs sér, ok um daginn, er þeir fundusk, tóku þeir til glímu. Þá laust Gunnlaugr báða fœtrna undan Þórði ok felldi hann mikit fall; en fótrinn Gunnlaugs stökk ór liði, sá er hann stóð á, ok fell Gunnlaugr þá með Þórði. Þá mælti Þórðr: »Vera má,« segir hann »at þér vegni eigi annat betr.« »Hvat þá?« segir Gunnlaugr. »Málin við Hrafn, ef hann fær Helgu innar vænu at vetrnóttum, ok var ek hjá í sumar á alþingi, er þat rézk.« Gunnlaugr svarar engu. Þá var vafiðr fótrinn ok í liðinn fœrðr ok þrútnaði allmjök. Þeir Hallfreðr riðu tólf menn saman ok kómu suðr á Gilsbakka í Borgarfirði þat laugarkveld, er þeir sátu at brúðlaupinu at Borg. Illugi varð feginn Gunnlaugi syni sínum ok hans förunaut-

um. Gunnlaugr kvazk þá þegar vilja ofan ríða til Borgar. Illugi kvað þat ekki ráð, ok svá sýndisk öllum nema Gunnlaugi; en Gunnlaugr var þó ófœrr fyrir fótarins sakir, þótt hann léti ekki á sjásk, ok varð því ekki af ferðinni. Hallfreðr reið heim um morgininn til Hreðuvatns í Norðrárdal. Þar réð fyrir eignum þeira Galti bróðir hans ok var vaskr maðr.

11. Nú er at segja frá Hrafni, at hann sat at brúðlaupi sínu at Borg, ok er þat flestra manna sögn, at brúðrin væri heldr döpr, ok er það satt, sem mælt er, at lengi man þat er ungr getr, ok var henni nú ok svá. Þat varð til nýlundu þar at veizlunni, at sá maðr bað Húngerðar Þóroddsdóttur ok Jófríðar, er Svertingr hét ok var Hafr-Bjarnarson, Molda-Gnúps sonar, ok skyldu þau ráð takask um vetrinn eptir jól uppi at Skáney. Þar bjó Þorkell, frændi Húngerðar, son Torfa Valbrandssonar. Móðir Torfa var Þórodda, systir Tungu-Odds. Hrafn fór heim til Mosfells með Helgu konu sína. Ok er þau höfðu þar skamma stund verit, þá var þat einn morgin, áðr þau risu upp, at Helga vakir, en Hrafn svaf, ok lét hann illa í svefni. Ok er hann vaknaði, spyrr Helga, hvat hann hefði dreymt. Hrafn kvað þá vísu:

(12) Hugðumk ormi á armi
ýdöggvar þér höggvinn,
væri, brúðr, í blóði
beðr þinn roðinn mínu;
knættit endr of undir
ölstafns Njörun Hrafni
líka getr þat lauka
lind, hagdreyrins binda.

Helga mælti: »Þat mun ek aldri gráta,« segir hon, »ok hafi þér illa svikit mik, ok mun Gunnlaugr út kominn.« Ok grét Helga þá mjök. Ok litlu síðar fluttisk útkváma Gunnlaugs. Helga gerðisk þá svá stirð við Hrafn, at hann fekk eigi haldit henni heima þar, ok fóru þau þá heim aptr til Borgar, ok nýtti Hrafn lítit af samvistum við hana. Þorkell frá Skáney bauð Illuga svarta ok sonum hans. Ok er Illugi bóndi bjósk, þá sat Gunnlaugr í stofu ok bjósk ekki. Illugi gekk til hans ok mælti: »Hví býsk þú ekki, frændi?« Gunnlaugr svarar: »Ek ætla eigi at fara.« Illugi mælti: »Fara skaltu víst, frændi,« segir hann, »ok slá ekki slíku á þik, at þrá eptir einni konu, ok lát sem þú vitir eigi, ok mun þik aldri konur skorta.« Gunnlaugr gerði sem faðir hans mælti, ok kómu þeir til boðsins, ok var þeim Illuga ok sonum hans skipat í öndvegi, en þeim Þorsteini Egilssyni ok Hrafni, mági hans,

ok sveitinni brúðguma í annat öndvegi gegnt Illuga. Konur sátu á palli, ok sat Helga in fagra næst brúðinni ok renndi opt augum til Gunnlaugs, ok kemr þar at því, sem mælt er, at eigi leyna augu, ef ann kona manni. Gunnlaugr var þá vel búinn ok hafði þá klæðin þau in góðu, er Sigtryggr konungr gaf honum, ok þótti hann þá mikit afbragð annarra manna fyrir margs sakir, bæði afls ok vænleiks ok vaxtar. Lítil var gleði manna at boðinu. Ok þann dag, er menn váru í brottbúningi, þá brugðu konur göngu sinni ok bjoggusk til heimferðar. Gunnlaugr gekk þá til tals við Helgu, ok töluðu lengi, ok þá kvað Gunnlaugr vísu:

(13) Ormstungu varð engi
allr dagr und sal fjalla
hœgr, síz Helga in fagra
Hrafns kvánar réð nafni;
lítt sá Höðr enn hvíti
hjörþeys, faðir meyjar,
gefin vas Eir til aura
ung, við minni tungu.

Ok enn kvað hann:

(14) Væn, ák verst at launa,
vín-Gefn, föður þínum,
fold nemr flaum af skaldi

flóðhyrs, ok svá móður;
því at gerðu Bil borða
bæði senn und klæðum,
herr hafi hölds ok svarra
hagvirki, svá fagra.

Ok þá gaf Gunnlaugr Helgu skikkjuna Aðalráðsnaut, ok var þat gersimi sem mest. Hon þakkaði honum vel gjöfina. Síðan gekk Gunnlaugr út ok váru þá komin hross ok hestar söðlaðir, ok margir allvænligir ok bundnir heima á hlaðinu. Gunnlaugr hljóp á bak einhverjum hesti ok reið á skeið eptir túninu, ok at þangat, er Hrafn stóð fyrir, ok varð Hrafn at opa undan. Gunnlaugr mælti: »Ekki er at opa undan, Hrafn,« segir hann, »fyrir því, at enga ógn býð ek þér at sinni; en þú veizt, til hvers þú hefir unnit.« Hrafn svarar ok kvað vísu:

(15) Samira okkr of eina,
Ullr benloga, Fullu,
frægir folka Ságu,
fangs i brigð at ganga;
mjök eru margar slíkar,
morðrunnr, fyr haf sunnan,
ýtir es sævar Sóta
sannfróðr, konur góðar.

Gunnlaugr svarar: »Vera má,« segir hann, »at margar sé, en eigi þykkir mér svá.« Þá hlupu þeir Illugi at ok Þorsteinn, ok vildu ekki, at þeir ættisk við. Þá kvað Gunnlaugr vísu:

(16) Gefin vas Eir til aura
armdags en litfagra,
þann kveða menn né minna
minn jafnoka, Hrafni,
allra nýztr meðan austan
Aðalráðr farar dvalði,
því es menrýri minni
málgráðr, í gný stála.

Ok eptir þetta riðu menn heim hvárirtveggju, ok var allt kyrrt ok tíðendalaust um vetrinn. Nýtti Hrafn ekki síðan af samvistum við Helgu, þá er þau Gunnlaugr höfðu fundizk.

Ok um sumarit riðu menn fjölmennir til þings, Illugi svarti ok synir hans með honum, Gunnlaugr ok Hermundr, Þorsteinn Egilsson ok Kollsveinn son hans, Önundr frá Mosfelli ok synir hans allir, Svertingr Hafr-Bjarnarson. Skapti hafði þá enn lögsögu. Ok einn dag á þinginu, er menn gengu fjölmennir til Lögbergs, ok er þar var lykt at mæla lögskilum, þá kvaddi Gunnlaugr sér hljóðs ok mælti: »Er Hrafn hér Önundarson?« Hann kvezk

þar vera. Gunnlaugr ormstunga mælti þá: »Þat veizt þú, at þú hefir fengit heitkonu minnar ok dregsk til fjandskapar við mik. Nú fyrir þat vil ek bjóða þér hólmgöngu hér á þinginu á þriggja nátta fresti í Øxarárhólma.« Hrafn svarar: »Þetta er vel boðit, sem ván var at þér,« segir hann, »ok em ek þess albúinn, þegar þú vill.« Þetta þótti illt frændum hvárstveggja þeira, en þó váru þat lög í þann tíma, at bjóða hólmgöngu, sá er vanhluta þóttisk verða fyrir öðrum. Ok er þrjár nætr váru liðnar, bjoggusk þeir til hólmgöngu, ok fylgði Illugi svarti syni sínum til hólmsins með miklu fjölmenni, en Skapti lögsögumaðr fylgði Hrafni ok faðir hans ok aðrir frændr hans. Ok áðr Gunnlaugr gengi út í hólminn, þá kvað hann vísu þessa:

(17) Nú em ek út á eyri
alvangs búinn ganga,
happs unni goð greppi
gört, með tognum hjörvi;
hnakk skal Helgu lokka,
haus vinnk frá bol lausan
lóks, með ljósum mæki
ljúfs velgs í tvau kljúfa.

Hrafn svarar ok kvað þetta:

(18) Veitat greppr hvárr greppa
gagnsæli hlýtr fagna,
hér es bensigðum brugðit,
búin es egg í leggi;
þat mun ein ok ekkja
ung mær, þótt vit særimsk,
þorna spöng af þingi
þegns hugrekki fregna.

Hermundr helt skildi fyrir Gunnlaug bróður sinn, en Svertingr Hafr-Bjarnarson fyrir Hrafn. Þrim mörkum silfrs skyldi sá leysa sik af hólminum, er sárr yrði. Hrafn átti fyrr at höggva, er á hann var skorat, ok hjó hann í skjöld Gunnlaugs ofanverðan, ok brast sverðit þegar sundr undir hjöltunum, er til var höggvit af miklu afli. Blóðrefillinn hraut upp af skildinum ok kom í kinn Gunnlaugi ok skeindisk hann heldr en eigi. Þá hlupu feðr þeira þegar í millim ok margir aðrir menn. Þá mælti Gunnlaugr: »Nú kalla ek, at Hrafn sé sigraðr, er hann er slyppr.« »En ek kalla, at þú sér sigraðr,« segir Hrafn, »er þú ert sárr vorðinn.« Gunnlaugr var þá allœfr ok reiðr mjök ok kvað ekki reynt vera. Illugi faðir hans kvað þá eigi skyldu reyna meir at sinni. Gunnlaugr svarar: »Þat munda ek vilja,« segir hann, »at vit Hrafn mœttimsk svá öðru sinni, at þú værir fjarri, faðir, at skilja okkr.« Ok

við þetta skilðu þeir at sinni, ok gengu menn heim til búða sinna. Ok annan dag eptir í lögréttu var þat í lög sett, at af skyldi taka hólmgöngur allar þaðan í frá, ok var þat gört at ráði allra vitrustu manna, er við váru staddir; en þar váru allir þeir, er vitrastir váru á landinu. Ok þessi hefir hólmganga síðast framin verit á Íslandi, er þeir Hrafn ok Gunnlaugr börðusk. Þat hefir it þriðja þing verit fjölmennast, annat eptir brennu Njáls, it þriðja eptir Heiðarvíg. Ok einn morgin, er þeir brœðr, Hermundr ok Gunnlaugr, gengu til Øxarár at þvá sér, þá gengu öðru megin at ánni konur margar, ok var þar Helga in fagra í því liði. Þá mælti Hermundr: »Sér þú Helgu vinkonu þína hér fyrir handan ána?« Gunnlaugr svarar: »Sé ek hana víst.« Ok þá kvað Gunnlaugr vísu þessa:

(19) Alin vas rýgr at rógi,
runnr olli því Gunnar,
lág vask auðs at eiga
óðgjarn fira börnum,
nú es svanmærrar, svíða
svört augu mér, bauga
lands til lýsi-Gunnar
lítil þörf at líta.

Síðan gengu þeir yfir ána, ok töluðu þau

Helga ok Gunnlaugr um stund. Ok er þeir gengu austr yfir ána, þá stóð Helga ok starði á Gunnlaug lengi eptir. Gunnlaugr leit þá aptr yfir ána ok kvað vísu þessa:

(20) Brámáni skein brúna
brims und ljósum himni
Hristar, hörvi glæstrar,
haukfránn á mik lauka,
en sá geisli sýslir
síðan gollmens Fríðar
hvarma tungls ok hringa
Hlínar óþurpt mína.

Ok eptir þetta um liðit riðu menn af þinginu, ok var Gunnlaugr heima at Gilsbakka. Ok einn morgin, er hann vaknaði, þá váru allir menn upp risnir, nema hann lá. Hann hvíldi í lokrekkju innar af seti. Þá gengu í skálann tólf menn, allir alvápnaðir, ok var þar kominn Hrafn Önundarson. Gunnlaugr spratt upp þegar ok gat fengit vápn sín. Þá mælti Hrafn: »Við engu skal þér hætt vera,« segir hann; »en þat er ørendi mitt hingat, at þú skalt nú heyra. Þú bautt mér hólmgöngu í sumar á alþingi ok þótti þér sú ekki reynd verða. Nú vil ek þér bjóða, at vit farim báðir á brott af Íslandi ok útan í sumar ok gangim á hólm í Nóregi. Þar munu eigi frændr okkrir

fyrir standa.« Gunnlaugr svarar: »Mæl drengja heilastr, ok þenna kost vil ek gjarna þiggja, ok er hér at þiggja, Hrafn,« segir hann, »þann greiða, sem þú vill.« Hrafn svarar: »Þat er vel boðit, en ríða munu vér fyrst at sinni;« ok við þetta skilðu þeir. Þetta þótti frændum hvárstveggja þeira stórum illa, en fengu þó ekki at gört fyrir ákafa þeira sjálfra, enda varð fram at koma, sem til dró.

12. Nú er at segja frá Hrafni, at hann bjó skip sitt í Leiruvágum. Tveir menn eru þeir nefndir, er fóru með Hrafni, systursynir Önundar föður hans. Hét annarr Grímr en annarr Óláfr, ok váru báðir gildir menn. Öllum frændum Hrafns þótti mikill svipr, er hann fór í brott; en hann sagði svá, kvazk því Gunnlaug á hólm skorat hafa, at hann kvazk engar nytjar hafa Helgu, ok kvað annanhvárn verða at hníga fyrir öðrum. Síðan sigldi Hrafn í haf, er þeim gaf byr, ok kómu skipi sínu í Þrándheim, ok var þar of vetrinn ok frétti ekki til Gunnlaugs á þeim vetri ok þar beið hann Gunnlaugs um sumarit; ok enn annan vetr var hann í Þrándheimi, þar sem heitir í Lifangri.

Gunnlaugr ormstunga rézk til skips með Hallfreði vandræðaskáldi norðr á Sléttu, ok urðu þeir síðbúnir mjök, ok sigldu þeir í haf, þegar byr gaf, ok kómu við Orkneyjar litlu

fyrir vetr. Sigurðr jarl Hlöðvisson réð þá fyrir eyjunum, ok fór Gunnlaugr til hans ok var þar um vetrinn, ok virði jarl hann vel. Ok um várit bjósk jarl í hernað. Gunnlaugr bjósk til ferðar með honum, ok herjuðu víða um Suðreyjar ok Skotlandsfjörðu ok áttu margar orrostur ok reyndisk Gunnlaugr inn hraustasti ok inn vaskasti drengr ok inn harðasti karlmaðr, hvar sem þeir kómu. Sigurðr jarl snerisk snemmendis sumars aptr, en Gunnlaugr sté þá á skip með kaupmönnum, þeim er sigldu til Nóregs, ok skilðu þeir Sigurðr jarl með mikilli vináttu. Gunnlaugr fór norðr til Þrándheims á Hlaðir á fund Eiríks jarls, ok var þar öndverðan vetr, ok tók jarl vel við honum ok bauð honum með sér at vera, ok þat þekkðisk hann. Frétt hafði jarl áðr viðskipti þeira Hrafns, svá sem var, ok segir Gunnlaugi, at hann legði bann fyrir, at þeir berðisk þar í hans ríki. Gunnlaugr kvað hann slíku ráða mundu, ok var Gunnlaugr þar um vetrinn ok jafnan fálátr. Ok um várit einn dag gekk Gunnlaugr úti, ok Þorkell frændi hans með honum. Þeir gengu í brott frá bœnum; ok á völlum fyrir þeim var mannhringr, ok í hringinum innan váru tveir menn með vápnum ok skylmðusk. Var þar annarr nefndr Hrafn, en annarr Gunnlaugr. Þeir mæltu, er hjá stóðu, at Íslending-

ar hyggi smátt ok væri seinir til at muna orð sín. Gunnlaugr fann, at hér fylgði mikit háð ok hér var mikit spott at dregit, ok gekk Gunnlaugr í brott þegjandi. Ok litlu síðar eptir þetta segir hann jarli, at hann kvezk eigi lengr nenna at þola háð ok spott hirðmanna hans um mál þeira Hrafns, ok beiddi jarl fá sér leiðtoga inn í Lifangr. Jarli var sagt áðr, at Hrafn var í brottu ór Lifangri ok farinn austr til Svíþjóðar, ok því gaf hann Gunnlaugi orlof at fara ok fekk honum leiðtoga tvá til ferðarinnar. Nú ferr Gunnlaugr af Hlöðum við sjaunda mann inn í Lifangr, ok þann morgin hafði Hrafn farit þaðan með fimmta mann, er Gunnlaugr kom þar um kveldit. Þaðan fór Gunnlaugr í Veradal ok kom þar at kveldi jafnan, sem Hrafn hafði áðr verit um nóttina. Gunnlaugr ferr, til þess er hann kom á efsta bœ í dalnum, er á Súlu hét, ok hafði Hrafn þaðan farit um morgininn Gunnlaugr dvalði þá ekki ferðina ok fór þegar um nóttina. Ok um morgininn í sólarroð, þá sá hvárir aðra. Hrafn var þar kominn, sem váru vötn tvau, ok á meðal vatnanna váru vellir sléttir, þat heita Gleipnisvellir; en fram í vatnit annat gekk nes lítit, er heitir Dinganes. Þar námu þeir Hrafn við í nesinu ok váru fimm saman. Þeir váru þar með Hrafni frændr hans, Grímr ok Óláfr. Ok er þeir mœttusk, þá mælti

Gunnlaugr: »Þat er nú vel, er vit höfum fundizk.« Hrafn kvazk þat ekki lasta mundu, »ok er nú kostr hvárr er þú vill,« segir Hrafn »at vér berimsk allir eða vit tveir, ok sé jafnmargir hvárir.« Gunnlaugi kvezk vel líka, hvárt at heldr er. Þá mæltu þeir frændr Hrafns, Grímr ok Óláfr, kváðusk eigi vilja standa hjá, er þeir berðisk. Svá mælti ok Þorkell svarti, frændi Gunnlaugs. Þá mælti Gunnlaugr við leiðtogana jarls: »Þit skuluð sitja hjá ok veita hvárigum ok vera til frásagnar um fund várn.« Ok svá gerðu þeir.

Síðan gengusk þeir at ok börðusk frækníliga allir. Þeir Grímr ok Óláfr gengu báðir í mót Gunnlaugi einum, ok lauk svá þeira viðskipti, at hann drap þá báða, en hann varð ekki sárr. Þetta sannar Þórðr Kolbeinsson í kvæði því, er hann orti um Gunnlaug ormstungu:

(21) Hlóð, áðr Hrafni næði
hugreifum, Óleifi,
Göndlar þeys, ok Grími
Gunnlaugr með hjör þunnum;
hann varð hvatra manna
hugmóðr drifinn blóði,
Ullr réð ýta falli
unnviggs, bani þriggja

Þeir Hrafn sóttusk meðan ok Þorkell svarti frændi Gunnlaugs, ok fell Þorkell fyrir Hrafni ok lét líf sitt, ok allir fellu förunautar þeira at lykðum. Ok þá börðusk þeir tveir með stórum höggum ok øruggum atgangi, er hverr veitti öðrum, ok sóttusk einart í ákafa. Gunnlaugr hafði þá sverðit Aðalráðsnaut, ok var þat it bezta vápn. Gunnlaugr hjó þá um síðir til Hrafns mikit högg með sverðinu ok undan Hrafni fótinn. Hrafn fell þó eigi at heldr ok hnekkði þá at stofni einum ok studdi þar á stúfinum. Þá mælti Gunnlaugr: »Nú ertu óvígr,« segir hann, »ok vil ek eigi lengr berjask við þik, ørkumlaðan mann.« Hrafn svaraði: »Svá er þat,« segir hann, »at mjök hefir á leikizk minn hluta, en þó myndi mér enn vel duga, ef ek fengi at drekka nökkut.« Gunnlaugr svarar: »Svík mik þá eigi,« segir hann, »ef ek fœri þér vatn í hjálmi mínum.« Hrafn svarar: »Eigi mun ek svíkja þik,« segir hann. Síðan gekk Gunnlaugr til lœkjar eins ok sótti í hjálminum ok fœrði Hrafni, en hann seildisk í mót inni vinstri hendinni, en hjó í höfuð Gunnlaugi með sverðinu inni hœgri hendi, ok varð þat allmikit sár. Þá mælti Gunnlaugr: »Illa sveiktu mik nú ok ódrengiliga fór þér, þar sem ek trúða þér.« Hrafn svarar: »Satt er þat,« segir hann, »en þat gekk mér til þess, at ek ann þér eigi faðmlagsins Helgu innar fögru.« Ok þá börð-

usk þeir enn í ákafa; en svá lauk at lykðum, at Gunnlaugr bar af Hrafni, ok lét Hrafn þar líf sitt. Þá gengu fram leiðtogar jarlsins ok bundu höfuðsárit Gunnlaugs. Hann sat þá meðan ok kvað þá vísu þessa:

(22) Oss gekk mætr á móti
mótrunnr í dyn spjóta
hríð gervandi hjörva
Hrafn framliga jafnan;
hér varð mörg í morgin
malmflaug af Gunnlaugi
hergerðandi á hörðu,
hringþollr, nesi Dinga.

Síðan bjoggu þeir um dauða menn ok fœrðu Gunnlaug á hest sinn eptir þat ok kómusk með hann allt ofan í Lifangr. Ok þar lá hann þrjár nætr ok fekk alla þjónustu af presti ok andaðisk síðan ok var þar jarðaðr at kirkju. Öllum þótti mikill skaði at um hvárntveggja þeira, Gunnlaug ok Hrafn, með þeim atburðum, sem varð um líflát þeira.

13. Ok um sumarit, áðr þessi tíðendi spurðusk út hegat til Íslands, þá dreymði Illuga svarta, ok var hann þá heima á Gilsbakka: Honum þótti Gunnlaugr at sér koma í svefninum ok var blóðugr mjök ok kvað vísu þessa fyrir honum í svefninum. Illugi munði vísuna,

er hann vaknaði, ok kvað síðan fyrir öðrum:

(23) Vissak Hrafn, en Hrafni
hvöss kom egg í leggi,
hjaltugguðum höggva
hrynfiski mik brynju,
þá es hræskærr í hlýra
hlaut fen ari benja,
klauf gunnsproti Gunnar
Gunnlaugs höfuð, nunna.

Sá atburðr varð suðr at Mosfelli ina sömu nátt, at Önund dreymði, at Hrafn kœmi at honum ok var allr alblóðugr. Hann kvað vísu þessa:

(24) Roðit vas sverð, en sverða
sverð-Rögnir mik gerði;
váru reynd í röndum
randgölkn fyr ver handan;
blóðug hykk í blóði
blóðgögl of skör stóðu;
sárfíkinn hlaut sára
sárgammr enn á þramma.

Ok um sumarit annat eptir á alþingi mælti Illugi svarti til Önundar at Lögbergi: »Hverju viltu bœta mér son minn,« sagði hann, »er Hrafn son þinn sveik hann í tryggðum?« Önundr svarar: »Fjarkominn þykkisk ek til þess,«

sagði hann, »at bœta hann, svá sárt sem ek helt á þeira fundi; mun ek ok engra bóta beiða þik fyrir minn son.« Illugi svarar: »Kenna skal þá nakkvarr at skauti þinn frændi eða þinna ættmanna.« Ok eptir þingit um sumarit var Illugi jafnan dapr mjök.

Þat var sagt um haustit, at Illugi reið heiman af Gilsbakka með þrjá tigu manna, ok kómu til Mosfells snemma morguns. Önundr komsk í kirkju ok synir hans, en Illugi tók frændr hans tvá. Hét annarr Björn, en annarr Þorgrímr. Hann lét drepa Björn en fóthöggva Þorgrím. Reið Illugi heim eptir þat, ok varð þessa engi rétting af Önundi. Hermundr Illugason unði lítt eptir Gunnlaug bróður sinn ok þótti ekki hans hefnt at heldr, þótt þetta væri at gört. Maðr hét Hrafn ok var bróðurson Önundar at Mosfelli. Hann var farmaðr mikill ok átti skip, er uppi stóð í Hrútafirði. Ok um várit reið Hermundr Illugason heiman einn samt ok norðr Holtavörðuheiði ok svá til Hrútafjarðar ok út á Borðeyri til skips kaupmannanna. Kaupmenn váru þá búnir mjök. Hrafn stýrimaðr var á landi ok mart manna hjá honum. Hermundr reið at honum ok lagði í gegnum hann spjótinu ok reið þegar í brott, en þeim varð öllum bilt félögum Hrafns við Hermund. Engar kómu bœtr fyrir víg þetta. Ok með þessu skilr skipti þeira Illuga svarta ok Önundar at Mosfelli.

Þorsteinn Egilsson gipti Helgu dóttur sína, er stundir liðu fram, þeim manni, er Þorkell hét ok var Hallkelsson; hann bjó út í Hraundal. Ok fór Helga til bús með honum ok varð honum lítt unnandi, því at hon verðr aldri afhuga Gunnlaugi, þótt hann væri dauðr; en Þorkell var þó vaskr maðr at sér ok auðigr at fé ok skáld gott. Þau áttu börn saman eigi allfá. Þórarinn hét son þeira ok Þorsteinn, ok enn fleiri börn áttu þau. Þat var helzt gaman Helgu, at hon rekði skikkjuna Gunnlaugsnaut ok horfði þar á löngum. Ok eitt sinn kom þar sótt mikil á bœ þeira Þorkels ok Helgu, ok krömðusk margir lengi. Helga tók þá ok þyngð ok lá þó eigi. Ok einn laugaraptan sat Helga í eldaskála ok hneigði höfuð í kné Þorkatli bónda sínum ok lét senda eptir skikkjunni Gunnlaugsnaut. Ok er skikkjan kom til hennar, þá settisk hon upp ok rakði skikkjuna fyrir sér ok horfði á um stund. Ok síðan hné hon aptr í fang bónda sínum ok var þá ørend. Þorkell kvað þá vísu þessa:

(25) Lagðak orms at armi
arms góða mér tróðu,
goð brá Lofnar lífi
líns, andaða mína;
— — —
— — —

þó es beiðöndum bíða
bliks þungara miklu.

Helga var til kirkju fœrð, en Þorkell bjó þar eptir ok þótti allmikit fráfall Helgu, sem ván var at. Ok lýkr þar nú sögunni.

Vísnaskýringar.

1. vísa. Bauðk mundangs[1] sterkum manni mörk; skalt tygjask[2] nýta þat góma grásíma[3], býtir hranna glós[4]; yðrask munt, ef lætr flóða afraðs eyðanda[5] linns kindar samlegu[6] líða ór yðrum sjóði.

1. *mundangs* (af *mundang*, hvk): í meðallagi, miðlungs. — 2. *tygjask*: búa sig undir, vera viðbúinn. — 3. *grásíma* (hvk): grátt band; band *góma* (fingra): gull. — 4. *glór*, kk.: eldur (smbr. *glóð* og *glóa*); *hranna* (sjávar) eldur: gull; þess *býtir*: mannkenning. — 5. *flóð*: sjór; hans *afrað* (sáð, sæði): gull; *eyðandi* gulls: mannkenning. — 6. *linnr*: ormur; *linns kind*: ormaættin, ormarnir; þeirra *samlega*: gull.

Ég bauð þessum miðlungi sterka manni mörk (silfurs); þú skalt búast við að fœra þér það fé í nyt, maður; þú munt iðrast þess, ef þú lætur fé þetta ganga þér úr greipum.

2. vísa. *meinn:* meinsamur, meinfýsinn. Að öðru leyti þarf vísan ekki skýringar við.

3. vísa. Allr herr ens örva, gunnbráðs[1] grams[2] sésk[3] þengil[4] Englands sem goð ok ætt gumna[5] lýtr Aðalráði.

1. *gunnbráðr:* bráður til orustu, vígdjarfur (af *gunnr*: orusta). — 2. *gramr:* konungur. — 3. þ. e.: óttast. — 4. *þengill:* konungur. — 5. *gumi:* maður.

Allur her hins örláta, vígdjarfa konungs óttast

Englands konung eins og guð og þjóðin lýtur Aðalráði.

4. visa. Móði malma galdrs[1], þér es meðalráð at halda hoddum[2] fyr mér; ér hafið att prettum við oddrjóð[3]; vita mátt hitt, at heitik naðrstunga[4]; hér sék fœri á því; þat nafn fekksk mér ungum af nøkkvi.[5]

1. *malma galdr* (söngur): orusta; *Móði* (sonur Þórs, einn af ásum) orustu: hermaður. — 2. *hodd:* gull. — 3. *oddrjóðr:* sá, sem rýður sverðsodda (mannkenning). — 4. *naðrstunga:* ormstunga (*naðr:* ormur, slanga). — 5. *nøkkvi* (þáguf. af nökkut, nekkvat): nokkuru.

Hermaður, þér er miðlungi ráðlegt að halda fénu fyrir mér; þér hafið beitt manninn (þ. e. mig) svikum; vita skaltu, að eg heiti ormstunga; hér sé ek færi á því (að sýna þér það); það nafn fekk eg ungur og ekki að ástæðulausu.

5. visa. Koma skalk vitja veggjar viggs[1] þriggja döglinga[2] ok tveggja jarla; því hefk heitit hjarls hljótöndum[3]; hverfka ek aptr áðr arfi odd-Gefnar[4] stefni mér; auðveitir[5] gefr rauðan ormabeð[6] fyr ermar.

1. *vigg* (hvk): hestur; *veggja* hestur: hús. — 2. *döglingr:* konungur. — 3. *hjarl* (hvk.): land; þess *hljótendr:* þjóðhöfðingjar, konungar. — 4. *odd-Gefn:* valkyrja, orusta; *arfi* hennar: hermaður, bardagamaður — 5. mannkenning. — 6. þ. e. gull.

Eg skal koma að vitja heimkynna þriggja konunga og tveggja jarla; því hefi eg heitið (þessum) höfðingjum; eg kem ekki aftur fyrr en hermaðurinn (þ. e. konungur) stefnir mér til sín; hinn örláti maður gefur rautt gull fyrir ermar.

6. vísa. Sigtryggr elr sváru skæ[1] við hræ.

1. *svára*: tröllkona; hennar *skær* (hestur): úlfur. Sigtryggur elur úlfinn á hræum (þ. e. fellir marga menn).

7. vísa. Ek kann of skil máls, hvern konungmanna kon[1] ek vil mæra[2]; hann es Kvárans son; gramr muna spara gollhring við mik; hann venr sik gjöfli[3]: þess mun grepp vara[4].

1. *konr:* kynsmaður, ættingi. — 2. *mæra:* lofa, hrósa. — 3. *gjöfli:* gjafmildi, örlæti. — 4. þ. e, skáldið grunar það.

8. vísa. *siklingr*: konungur. Að öðru leyti er vísan auðskilin.

9. vísa. Oddfeimu stafir[1], ér segið frá þeima jarli; hann hefir litnar hávar bárur; hárr[2] es sá karl; Eirekr sigrreynir[3], hefir sjalfr sénar fleiri bláar í miklu gjalfri austr fyr unnar hesti[4].

1. *feima:* kona; *oddfeima:* valkyrja; hennar *stafir:* hermenn. — 2. *hárr:* gráhærður. — 3. *sigrreynir*: sigurvegari, sigursæll maður. — 4. *unnar* (báru) *hestr:* skip.

Bardagamenn, þið segið frá þessum jarli; hann hefir séð háar öldur; hann er orðinn gráhærður; Eiríkur hinn sigursæli hefir sjálfur séð fleiri bláar öldur í miklum sjávargangi á austurferðum sínum fram undan skipinu.

10. vísa. Rœkik lítt, þótt austanvindr leiki þéttan at andness öndri[1] þessa viku; nú es létt veðr; meir séumk hitt orð, at eigi verðak taliðr jafnröskr Hrafni an hoddstríðandi[2] bíðit[3] hæru[4].

1. *andness öndurr* (skíði): skip. — 2. *hoddstríðandi*: sá, sem eyðir fé, mannkenning. — 3. *bíðit* (= bíði-at) bíði ekki. — 4. *hæra:* grá hár, elli.

Eg hirði lítt um það, þótt austanvindurinn leiki þéttan um skip mitt þessa viku; nú er bjart veður; meir óttast eg þau ummæli manna, að eg verði ekki

talinn jafnoki Hrafns en að eg kembi ekki hærurnar.

11. vísa. Háðvörum[1] Þundar hyrjar hríðmundaði[2] munat hlýða at þýðask hörvi drifna hafnar jörð[3]; því at lékum, es várum yngri, á ýmsum alnar gims andnesjum[4] því landi lautsíkjar lyngs[5].

1. *háðvarr:* sá, sem forðast háð, lastvar, góður drengur. — 2. *Þundr:* Óðinn; hans *hyrr* (eldur): sverð; sverðs *hríð:* orusta; *mundaðr* (leiðtogi, foringi) orustu: mannkenning. — 3. *höfn:* yfirhöfn, kápa; hennar *jörð:* kvenkenning. — 4. *öln:* framhandleggur; *gim* (eldur) hans: gull, hringur; *andnes* gullhringanna: handleggirnir. — 5. *lautsíkr* (kk.): landfiskur, ormur; orms *lyng:* gull; gulls *land:* kvenkenning.

Hinum lastvara manni mun ekki hlýða að leggja ást við hina línklæddu konu, því að meðan við vorum yngri, lék eg mér oft í örmum hennar.

12. vísa Hugðumk höggvinn ýdöggvar ormi[1] á armi þér; beður þinn, brúðr, væri roðinn í blóði mínu; ölstafns Njörun[2] knættit[3] endr[4] binda Hrafni of undir hagdreyrins[5]; þat getr líka lauka lind[6].

1. *ýr:* bogi; *ýdögg:* blóð; þess *ormr:* sverð. — 2. *Njörun:* ásynja; *ölstafns* Njörun: kvenkenning. — 3. *knættit* (af knega): gæti ekki. — 4. *endr:* framar. — 5. *hagdreyrinn* (þannig hdr.) virðist geta þýtt sá, sem blæðir vel, mjög blæðandi. — 6. kvenkenning.

Mér þótti sem eg væri höggvinn með sverði í faðmi þér; beður þinn, kona, væri roðinn í blóði mínu og konan (þú) gæti ekki framar bundið hin blæðandi sár Hrafns; það mun vera konunni (þér) að skapi.

13. vísa. Ormstungu varð engi allr dagr hœgr und fjalla sal, síz[1] Helga en fagra réð nafni Hrafns kvánar; enn hvíti hjörþeys Höðr[1], faðir meyjar, sá lítt við tungu minni; ung Eir[3] var gefin til aura.

1. *síz* (= síðan es): síðan. — 2. *hjörþeyr*: sverðavindur, orusta; orustu *Höðr* (ás): mannkenning. — 3. *Eir*: ásynja, kona.

Ormstunga hefir aldrei litið glaðan dag í veröldinni, síðan Helga hin fagra varð kona Hrafns; hinn hvítleiti maður, faðir meyjarinnar, sá lítt við tungu minni (kveðskap mínum); hin unga kona var gefin til fjár

14. vísa. Væn vín-Gefn[1], ák verst at launa föður þínum ok svá móður — fold flóðhyrs[2] nemr flaum[3] af skaldi — því at gerðu borða Bil[4] svá fagra bæði senn und klæðum; herr hafi hagvirki hölds[5] ok svarra[6].

1. *Gefn:* Freyja; *vín*-Gefn: kvenkenning. — 2. *flóðhyrr*: sævar eldur, gull; þess *fold* (land): kvenkenning. — 3. *flaumr*: gleði. — 4. *borða Bil* (ásynja) kvenkenning. — 5. *höldr* (óðalsbóndi): maður. — 6. *svarri:* kona.

Væna kona, eg á foreldrum þínum verst að launa — konan sviptir skáldið allri gleði — því að þau gerðu meyna svo fagra bæði saman í rekkju sinni tröll hafi hagleikssmíð mannsins og konunnar.

15. vísa. Ullr benloga[1], frægir folka Ságu[2], okkr samira at ganga í brigð of eina fangs Fullu[3]; mjök margar slíkar góðar konur eru fyrir sunnan haf morðrunnr[4]; ýtir sævar Sóta[5] es sannfróðr.

1. *benlogi* (sáraeldur): sverð; þess *Ullr* (ás) mannkennning. — 2. *folk*: orusta; hennar *Sága* (ásynja): valkyrja; *frægir* valkyrju: mannkenning. — 3. *fang*: kyrtill; hans *Fulla* (ásynja): kvenkenning. — 4. mannkenning. — 5. *Sóti*: hestsheiti; *sævar* hestr: skip; þess *ýtir*: mannkenning.

Hermaður, okkur sæmir eigi að deila um konu; mjög margar slíkar góðar konur eru fyrir sunnan haf, maður; um það er eg sannfróður.

16. vísa. En litfagra armdags Eir[1] vas gefin Hrafni til aura — þann kveða menn minn jafnoka né minna — meðan allra nýztr Aðalráðr dvalði farar austan í stála gný[2]; því es menrýri[3] minni málgráðr[4].

1. *armdagr*: arms ljómi, gull; þess *Eir* (ásynja): kvenkenning. — 2. *stála gnýr*: orusta. — 3. *menrýrir*: gulls eyðandi, mannkenning. — 4. *málgráðr*: málfýsi, gleði.

Hin fagra kona var gefin Hrafni til fjár — menn telja hann jafnoka minn og eigi minna — meðan hinn ágæti Aðalráðr tafði för mína austan vegna ófriðar (hættu); því er eg fámáll.

17. vísa. Nú em ek búinn ganga með tognum hjörvi[1] út á alvangs eyri[2]; goð unni gõrt[3] greppi[4] happs; skal kljúfa í tvau með ljósum mæki[5] velgs lokka hnakk[6] Helgu ljúfs; vinnk haus lóks[7] lausan frá bol.

1. þ. e. með brugðnu sverði. — 2. *alvangr*: allsherjar vangur, þ. e. Þingvöllur; *alvangs eyrr*: Öxarárhólmur. — 3. *gört*: algerlega, fullkomlega. — 4. *greppr*: skáld; maður. — 5. *mækir*: sverð. — 6. *velgr*: hjálmur; hans *lokka hnakkr*: höfuð. — 7. *lókr*: ómenni, daufingi.

Nú er eg þess albúinn að ganga með brugðnu sverði út í hólmann; guð gefi skáldinu (mér) fullan sigur; eg skal kljúfa í tvennt með blikandi sverði höfuðið á elskanda Helgu; eg hegg haus þessa ómennis lausan frá bolnum.

18. vísa. Greppr veitat hvárr greppa hlýtr fagna gagnsæli[1]; hér es brugðit bensigðum[2], egg es búin í leggi; ung, mær þorna spöng[3], ein ok ekkja, mun fregna þat hugrekki þegns af þingi, þótt vit særimsk.

1. *gagn*: sigur; *gagnsæli*: sigursæld. — 2. *bensigð* (sáraljár): sverð. — 3. kvenkenning.

Skáldið veit ekki, hvort skáldanna muni eiga sigri að fagna; hér er sverðum brugðið og egg er búin til að höggva leggi; hin unga, ágæta kona mun frétta af þingi, er hún er orðin einstæðingur og ekkja, að eg hafi sýnt hugrekki, þótt eg særist.

19. vísa. Rýgr[1] vaş alin at rógi[2] fira börnum; Gunnar runnr[3] olli því; vask óðgjarn at eiga auðs lág[4]; nú es lítil þörf at títa[5] til svanmærrar bauga lands lýsi-Gunnar[6]; svört augu svíða mér.

1. *rýgr*: kona. — 2. *róg*: ósamlyndi, fjandskapur. — 3, *Gunnr*: valkyrja; orusta; orustu *runnr* (viður): mannkenning. — 4. *auðs lág* (fallið tré): kvenkenning. — 5. *títa*: gægjast, líta. — 6. *bauga* (hringa) *land*: hönd; handar *lýsi* (ljós) gull; gulls *Gunnr*: kvenkenning.

Konan (Helga) var fædd til þess að valda ófriði milli manna; maðurinn (Hrafn) olli því; eg var óðfús að eiga konuna; nú er til lítils gagns að líta til hinnar svanfögru konu; mér svíður í svört augun.

20. vísa. Haukfránn brámáni[1] hörvi glæstrar lauka, brims Hristar[2] skein á mik und ljósum brúna himni[3] en sá hvarma tungls[4] geisli gollmens Fríðar[5] sýslir síðan óþurpt mína ok hringa Hlínar[6].

1. *brámáni*: auga. — 2. *lauka brim*: laukseyði, súpa eða drykkur af lauki; lauka brims *Hrist* (valkyrja): kvenkenning. — 3. *brúna himinn*: enni. — 4. *hvarma tungl*: auga. — 5. kvenkenning. — 6. kvenkenning.

Haukfrán augu línskrýddrar meyjar leiftruðu á mig undir björtu enni hennar, en það augnaleiftur meyjarinnar mun síðar fá mér og henni hugarangurs.

21. vísa. Gunnlaugr hlóð[1] Óleifi ok Grími með þunnum hjör, áðr næði Hrafni Göndlar þeys[2] hugreifum; hann varð hugmóðr, drifinn blóði, bani þriggja hvatra manna; Ullr unnviggs[3] réð ýta falli.

1. *hlaða*: fella. — 2. *Göndul*: valkyrja; hennar *þeyr* (vindur): orusta. — 3. *unnvigg* (báruhestur): skip; þess *Ullr* (ás): mannkenning.

Gunnlaugur felldi Ólaf og Grím með hvössu sverði, áður en hann náði hinum vígreifa Hrafni; hann varð móður af ákafa og blóði drifinn bani þriggja röskra manna; hermaðurinn olli falli manna.

22. vísa Hrafn mætr mótrunnr[1], gekk á móti oss í spjóta dyn[2], gervandi jafnan framliga hjörva hríð[3]; hér varð mörg hergerðandi malmflaug[4] of Gunnlaugi í morgin á hörðu Dinganesi, hringþollr[5].

1. *mót*: orusta; hennar *runnr* (tré): mannkenning. — 2. þ. e. orusta. — 3. þ. e. orusta. — 4. *malmflaug*: örvadrífa, spjótadrífa; *hergerðandi*: umlykjandi sem her, herkringjandi. — 5. *hringþollr*: mannkenning.

Hrafn, hinn ágæti bardagamaður, gekk á móti mér í bardaganum og barðist jafnan hraustlega; hér flugu spjótin allt í kringum Gunnlaug í morgun á hörðu Dinganesi, maður.

23. vísa. Vissak Hrafn höggva mik hjaltugguðum brynju hrynfiski[1], en hvöss egg kom í leggi Hrafni, þá es hræskærr[2] ari[3] hlaut nunna í fen hlýra benja[4]; gunnsproti Gunnar[5] klauf höfuð Gunnlaugs.

1. *hjaltuggaðr brynju hrynfiskr*: sá fiskur, sem hrynur á brynjuna og hefir hjölt í stað ugga, þ. e. sverð. — 2. *hræskærr*: sá, sem sker eða slítr hræ, gráðugur. — 3. *ari*: örn. — 4. *ben*: sár; *fen* þeirra: blóð. — 5. *Gunnr*: valkyrja; hennar *gunnsproti*: (orustuteinn): sverð.

Eg vissi Hrafn höggva mig með sverði, en hvöss

sverðsegg kom á fót Hrafni, þá er hinn gráðugi örn fekk heitt blóð að drekka; sverð klauf höfuð Gunnlaugs.

24. vísa. Sverð vas roðit, en sverð-Rögnir[1] gerði sverða[2] mik; randgölkn[3] váru reynd í röndum fyr handan ver[4]; hykk blóðug blóðgögl[5] stóðu í blóði of skör[6]; sárfíkinn sárgammr[7] hlaut enn þramma sára á[8].

1. *sverð-Rögnir* (Óðinn): mannkenning. — 2. *sverða*: höggva með sverði. — 3. *rönd*: skjöldur; *galkn*: fornaldardýr, dreki (smbr. finngalkn); *randgalkn*: sverð. — 4. *ver* (hvk): sjór, haf. — 5. *gagl*: gæsarungi; *blóðgagl*: hrafn, hræfugl. — 6. *skör*: hár; höfuð. — 7. *sárgammr*: hrafn. — 8. *sára á*: blóð.

Sverð var roðið, en maðurinn hjó mig með sverði; sverð voru reynd í skjöldum fyrir handan haf; eg hygg, að blóðugir hrafnar stæði í blóði á höfðum manna; blóðgráðugur hræfugl óð blóðlækinn.

25. vísa. Lagðak mína góða arms orms tróðu[1] andaða mér at armi; goð brá lífi líns Lofnar[2]; — — — þó es bliks beiðöndum[3] miklu þungara at bíða.

1. *arms ormr*: armhringr; gull; þess *tróða* (stöng): kvenkenning. — 2. *líns Lofn* (ásynja): kvenkenning. — 3. *blik*: ljós; gull; þess *beiðandi*: mannkenning.

Eg lagði mína góðu konu andaða mér í faðm: guð svipti hana lífi; — — þó er mönnum (mér) miklu þyngra að bíða.

Nafnaskrá.

